

MAGASINET

FR

dit museum - din historie

VESTRE SKOLE
FØR & NU

BØRN SKAL SES
- IKKE HØRES

VENDSYSSELS
FORHISTORIE -
SET FRA LUFTEN

TEMA:
BØRN!

FLUGTEN TIL HJØRRING

HISTORIEN OM TRE
TYSKE FLYGTNINGEBØRN

Nr. 9 - 2024

SE MUSEETS **KALENDER** FOR
JANUAR - JUNI 2024 I MIDTEN AF BLADET

**MARTS ER
JUBILÆUMSMÅNED**
VHM FYLDER 135 ÅR!!!

4 Børn skal ses - ikke høres
af Anne Dorthe Holm

12 Flugten til Hjørring
af Jens-Christian Hansen

19 Mit Hjem og min Slægt
af Carl F. Firing

28 KALENDER

40 Den lille gravsten på Hjørring Kirkegård
af Jens-Christian Hansen

44 Vendsyssels forhistorie - set fra luften
af Michael Vinter

48 Børnene i Tipoldemors Skole
af Lone Bækgaard Venderby

52 Skolen i parken
af Jens-Christian Hansen

54 Kort & godt

FORSIDEN: De to tyske flygtningebørn Katrin og Peter, her fotograferet foran en af barakkerne i en flygtningelejr i Hjørring.

Ansvarshavende og layout:
Kim Larsen (kls@vhm.dk)

Annoncesalg:
Anne Dorthe Holm (adh@vhm.dk)

MAGASINET VHM
Vendsyssel Historiske Museum
Museumsgade 3, 9800 Hjørring
Tlf.: 96 24 10 50 | ISSN: 2597-0151

MAGASINET VHM udgives af Vendsyssel Historiske Museum og udkommer 2 gange årligt. Indlæg til næste nummer af magasinet skal være redaktionen i hænde senest den **1. april 2024**. Materiale indsendes via e-mail som word-dokument til kls@vhm.dk. Billeder vedhæftes separat. Ved indsendelse af materiale til MAGASINET VHM overlader man alle rettigheder til bladet. MAGASINET VHM forbeholder sig ret til vederlagsfrit at bruge fremsendt materiale i såvel trykt som elektronisk medie.

MAGASINET VHM - Nr. 9
Udgivet: 1. januar 2024
Oplag: 3000 stk.
Trykt hos Vestergaards.com

Børn og barndom i historien

Ligesom kvindernes historie ofte er blevet negligeret, har børnene og deres historie også gennem tiden været overset. Først i midten af 1900-tallet udkom det første værk med barndommens historie i fokus.

I 1960 udkom nemlig den franske mentalitetshistoriker Philippe Ariès' bog: *L'enfant et la vie familiale sous l'Ancien Regime* (på dansk *Barndommens historie*, 1982). Ariès har fået æren for at påvise, at barndommen er et moderne fænomen, og at den blev "opdaget" i den sene middelalder. Før denne tid var der ifølge Ariès ikke en forståelse af barndommen som en særlig periode i sin egen ret - en periode med et stort udviklingspotentiale og en med en stor sårbarhed, der betød, at barnet havde brug for omsorg og beskyttelse.

Ariès' bog er blevet kritiseret af historikere for at være for kategorisk: Barndommen som noget særligt blev ikke "opdaget" fra den ene dag til den anden som en revolution, men blev til i en langsom proces over århundreder. En barndom, som har forandret sig over tid, og som stadig gør det i lyset af det øvrige samfunds udvikling.

Siden Ariès' bog har forskningen i barndomshistorie udviklet sig og har forgrenet sig i alle mulige retninger.

Med dette magasin sætter Vendsyssel Historiske Museum fokus på alle de gode historier, vi har på

museet og Historisk Arkiv, som vedrører børn og barndomshistorie. Man vil f.eks. kunne læse historien om den lille, tyske flygtningedreng Klaus, som kom til Danmark sammen med sin familie under krigen og døde kun fem år gammel i en af flygtningelejrene her i Hjørring. Vi kommer også bag om nogle af de personer, som skolebørnene i skoletjenesteforløbet "Tipoldemors Skole" møder. Fra Historisk Arkiv har vi gravet en fin, gammel erindringskrivelse frem, som fortæller om en arbejderdrengs oplevelser i Hjørring i slutningen af 1800-årene. Historisk Arkiv rummer en guldgrube af erindringer, kildemateriale og fotos, der fortæller om børneliv gennem tiden. Nogle af de mange, fine fotos bliver gengivet i magasinet. Uden for tema er der en artikel om, hvad man kan bruge luftfotos til i forståelsen af fortidens byggerier.

Alle disse historier og flere til fortælles der om i dette nummer af VHM Magasinet. Som altid vil man kunne finde programmet for det kommende halve års aktiviteter på Vendsyssel Historiske Museum i midten af bladet. Der er nok at opleve og deltage i! Læg særlig mærke til, at museet i marts 2024 fejrer sin 135-års fødselsdag med en perlerække af arrangementer!

God fornøjelse med magasinet og velkommen på Vendsyssel Historiske Museum!

Anne Dorthe Holm
Museumsdirektør, VHM

4

40

44

12

52

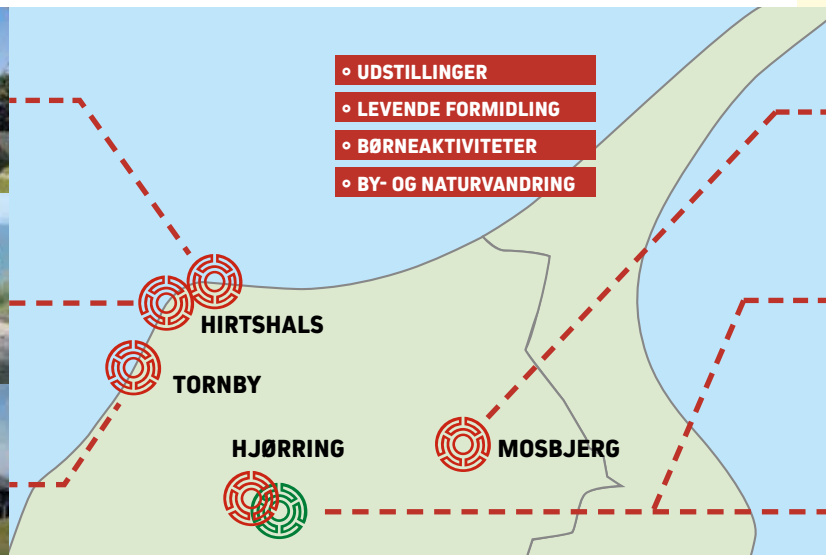
HIRTSHALS MUSEUM

BUNKERMUSEET

TORNBY STRAND

LANDSKABS- OG
LANDBRUGSMUSEET

VENDSYSSEL
HISTORISKE MUSEUM

HISTORISK ARKIV

FIND
OS HER

Vendsyssel Historiske Museum
Museumsgade 3
9800 Hjørring
96 24 10 50
vhm@vhm.dk

Historisk Arkiv
Museumsgade 2
9800 Hjørring
96 24 10 60
arkiv@vhm.dk

Landskabs- og Landbrugsmuseet
Jerupvej 613, Mosbjerg
9870 Sindal
96 24 10 50

Hirtshals Museum
Vanggårdsgade 10B
9850 Hirtshals
96 24 10 00

Bunkermuseet
Fyret
9850 Hirtshals
96 24 10 00

Tornby Strand
v/det gamle Skudehandlerpakhuss
Strandvejen, Tornby
9850 Hirtshals
96 24 10 50

SE PRISER, ÅBNINGSTIDER
M.M. PÅ VHM.DK

af Anne Dorthe Holm
museumsdirektør

Hvad er et barn, og hvordan skal et barn passes, opdrages og udvikles til en fremtidig samfundsborger? Disse spørgsmål har vi som samfund forholdt os til gennem flere hundrede år, og gennem tiden har både lovgivning, institutionelle rammer og familielivet bidraget til at definere, hvad der er den gode barndom.

Gennem årene har tidspunktet for barndommens slutning også været under forandring. I 1972 udvidede man f.eks. undervisningspligten fra syv til ni år. Det betød, at konfirmationen nu ikke længere var et skæringspunkt. Før i tiden var det almindeligt at komme ud at tjene efter konfirmationen, og dermed trådte man bogstavelig talt ind i de voksnes rækker. Med udvidelsen af undervisningspligten blev overgangen fra barn til voksen mere flydende.

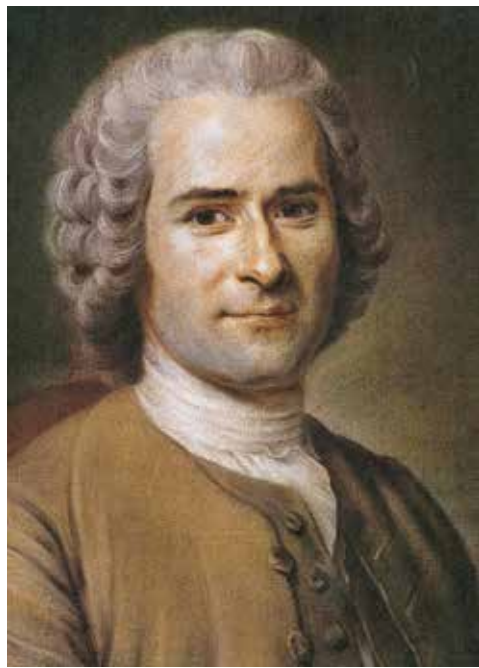
Forstanderinde Marie Hylleborg Nielsen ved puslebordet på spædbørnehjemmet på Elsagervej i Hjørring, 1949. Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.

BØRN SKAL SES - IKKE HØRES

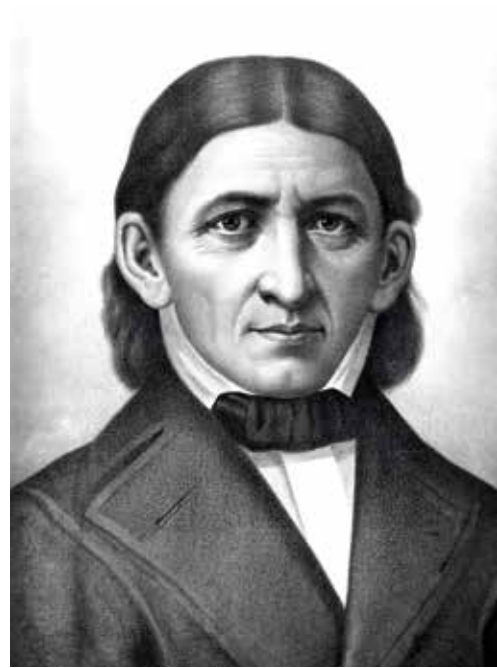
Barndom, familie, pasning og opdragelse i historien

Oliemaleri af Struensee (1737-1772). Malet af Jens Juel. Residensmuseet på slottet i Celle.

Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) Maleri af Maurice Quentin de la Tour, 1753.

Friedrich Fröbel (1782-1852). Efter litografi af F.M.E von Rohrbach, ca. 1840.

Definitionen på den gode barndom og længden af den kan siges at være bestemt af alle mulige andre forhold og kriterier end alderen. Grænserne er fastlagt af voksne ud fra de voksnes opfattelser af verden og af barnet.

Rousseau, Struensee og Frederik 6.

Med oplysningstiden i midten og slutningen af 1700-tallet blev barnet og barndommen italesat i sin egen ret. I 1762 udgav den franske oplysningsfilosof Jean-Jacques Rousseau bogen *Émile*, som fik en enorm gennemslagskraft, og som fik direkte indflydelse på opdragelsen af den lille, svagelige kronprins Frederik.

I 1768 tog den syge Christian 7. på en europarejse. Med sig hjem havde han lægen Johan Friedrich Struensee, som blev ansat som kongens livlæge. Struensee var oplysningsmand, og i løbet af få år greb han magten fra den enevældige, men svage kong Christian 7. I årene 1770-1772 gennemførte Struensee en lang række reformer inspireret af oplysningstanker. Rousseaus tanker om barnet og opdragelsen af børn inspirerede Struensee til at ændre opdragelsen af kronprinsen. Ifølge Rousseau skulle barnets "naturtilstand" respekteres: De stramme svøb, som man pakkede børnene ind i straks efter fødslen, skulle fjernes, så barnet kunne bevæge sig og lege frit - øve balance og træne muskler, så det kunne opnå et naturligt bevægelsesmønster.

Struensee tog Rousseaus tanker til sig med begejstring, og til hoffets og befolkningens store bestyrtelse blev kronprinsen udsat for en opdragelse, der skulle hærde ham fysisk og åndeligt. Han blev sendt ud i haverne omkring slottet Hirschholm i Hørsholm (i dag nedrevet), kun iført den mest nødtørftige

påklædning. Han fik serveret en tarvelig kost og blev i høj grad overladt til sig selv. Kronprinsen fik også en jævnaldrende kammerat, Carl, som var af bondeslæggt, så han kunne blive opdraget til at være et naturligt menneske langt væk fra hoffets stive og formelle omgangsformer.

Struensees opdragelsesmetoder fik en brat afslutning, da han i 1772 blev arresteret og senere hals-hugget. Slut var de hærdende opdragelsesmetoder, og selv om Rousseau lagde grunden til den moderne pædagogik, så vandt hans tanker ikke i samtidens Danmark den store udbredelse. Mod århundredets afslutning tog man dog nogle af idealerne til sig i de øverste samfundsklasser: Ønsket om frisk luft fik adelen og det spirende borgerskab til at flytte på landet i sommerhalvåret, så børnene kunne få en så naturlig opvækst som muligt. Disse ideer vandt endnu større udbredelse med romantikken i 1800-tallet. Den tyske tænker Friedrich Fröbels pædagogiske tanker om barnets naturlige udvikling vandt lige så stille indpas også i Danmark, hvor flere "Frøbelbørnehaver" og et Frøbelseminarium blev oprettet i København i 1870'erne og 1880'erne.

Opdragelsen i hjemmet

Selv om Rousseaus tanker om barnet og dets opdragelse ikke umiddelbart vakte genklang i slutningen af 1700-årene, fik de alligevel større udbredelse op gennem 1800-årene og ind i 1900-tallet. I 1918 udkom forfatteren og dramatikeren Emma Gads bog "Takt og Tone", og ud over at være drejebog for middelklassens opdragelse af børnene var den også inspireret af Rousseaus og Fröbels tanker om det "naturlige" barn. Der er flere steder i "Takt og tone", hvor man ser denne inspiration. Det lille spædbarn skulle iføl-

◀ Konfirmand Ulla Palle fra Bassingade i Hjørring, 1921. Fotograf Franz Christensen. Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.

ge Emma Gad selvfølgelig - hvis muligt - ammes af sin egen mor, og det større barn skulle sættes i en *Frøbelhave*:

"Hvis man kun har et enkelt Barn, maa det tilraades at sætte det i en Frøbelhave ved omkring fire Aars Alderen for at skaffe det Selskab med andre Børn, og for alle Smaabørn er dette anbefalelsesværdigt, hvis ikke Forældrene har megen Tid eller Lejlighed til at beskæftige sig med dem. Børnene lærer i den saakaldte Børnehave at gøre Arbejdet til en Leg og Legen til

Arbejde." (Takt og Tone, s. 73-74).

Børnehaven kunne ifølge Emma Gad både tjene til pasning, hvis forældrene ikke havde tid til barnet, og have en opdragende effekt på børnene. Børnenes høje energiniveau kunne således kanaliseres over i fornuftige aktiviteter, så der kom styr på det urolige og besværlige barn.

Som forældre skulle man med kærlighed sætte rammerne for det lille barn. Hvis barnet fik masser af kærlighed fra forældrene, ville det trives og udfolde

alle de gode egenskaber og få tillid til sig selv og sine medmennesker. Ikke sådan at forstå, at der ikke skulle være regler for, hvordan man skulle opføres sig. Snarere tværtimod: I Emma Gads verden var barnet en kommende samfundsborger, som skulle opdrages til at kende de sociale spilleregler både i hjemmet og uden for hjemmet. Barnet skulle ses, men ikke høres. Den moderne, borgerlige kernefamilie var idealet, og her havde børnene også en rolle at spille som familiens ansigt udadtil: De velopdragne, stille og dydige børn var idealet, og Emma Gads og tidens syn på opdragelse og sociale spilleregler kom til at få stor betydning op gennem det 20. århundrede.

Skolen som dannelsesprojekt

Mens det tog sin tid at implementere moderne opdragelsesidealer baseret på barnets egne præmisser, fik de nye uddannelsesidealer lige så stille vind i sejlene omkring år 1800. Allerede med indførelsen af konfirmationen i 1736 blev det et krav, at man skulle kunne læse for at blive konfirmeret. Rundt omkring i landet opstod der landsbyskoler, men det var først med skoleloven i 1814, at undervisningspligten blev et krav, fra barnet var syv år og indtil konfirmationen. I forhold til de tidligere skolelove blev der med 1814-anordningen sat nye og mere ambitiøse rammer for undervisningen. Børnene skulle nu ud over læsning og kristendom også som et minimum lære at skrive og regne. Den brede, folkelige skoleundervisning betød op gennem 1800-tallet et kæmpe uddannelsesmæssigt løft af landbosamfundets befolkning. De børn, der begyndte i skole i årene efter 1814, tog senere på højskole, husholdningsskole og land-

▲ *Børn var tidligere en vigtig arbejdskraft i landbosamfundet. Her er det et foto af Verner Dams børn foran gård i Hæstrup med gårdmølle. Ca. 1915-1916. Foto: Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.*

brugsskole. Den nye lærdom og indsigt skabte viden og forståelse for udvikling af landbruget og demokratiet og fremkaldte netværk og nye foreninger og sammenslutninger.

Børn var stadig en vigtig arbejdskraft i landbosamfundet. På landet var der derfor kun skolegang hver anden dag, mens det i byerne var hver dag. Ferierne blev tilrettelagt ud fra landbrugets behov for børnenes arbejdskraft. Vi kender alle begrebet "kartoffelferien", som senere blev til den hyggelige og familievenlige efterårsferie, vi kender i dag. Børnene skulle hjælpe til med såvel kartoffeloptagningen som med pasningen af dyrene og i husholdningen på gårdene, og allerede fra 9-10 årsalderen blev både drenge og piger sendt i tjeneste som hyrdedrenge eller lillepiger sommeren over. Omkring år 1900 havde omkring 40 % af drengene over 9-10 år arbejde ved siden af skolen i byerne, mens det var tilfældet for 50 % af drengene på landet. For pigerne var tallene hhv. 20 % i byerne og 25 % på landet.

Byerne vokser – hvad med børnene?

Den industrielle udvikling fik også betydning for børnene og barndommen. På landet betød nye maskiner, at antallet af ansatte på gårdene blev mindre. Når der ikke skulle bruges så mange folk, måtte man søge mod byen for at få arbejde. Den store befolkningsekspllosion i 1800-årene, som blandt andet skyldtes, at børnedødeligheden faldt markant, gav et overskud af arbejdskraft på landet. Men i byerne var der behov for arbejdskraft i fabrikkerne, og her søgte landbefolkningen ind. Byerne voksede, de mange unge mennesker fandt en ægtefælle i byerne,

og de fik børn. Men hvem skulle nu passe børnene, mens både mor og far var på arbejde på fabrikkerne?

Op gennem 1800-tallet voksede den private filantropi blandt borgerskabet, som ønskede at demonstrere samfundssind og samfundsansvar i lyset af det spirende demokrati. Overalt i landets byer skød private sociale institutioner og foreninger op med det primære formål af afhjælpe nød og elendighed i fattige familier. I Hjørring opstod der også en velgørenhedsforening, som bl.a. oprettede Hjørring Børneasyl i 1863 med det formål at *...yde et fattigt Hjem en Haandsrækning (ved at) byde Moderen Hjælp... saa at hun har Hænderne fri til at arbejde*. Med andre ord var børneasylet i Hjørring en slags børnehaven, som fattige mødre kunne sende deres 3-4-årige børn hen til, så de selv kunne arbejde på fabrikkerne. Formålet var godt nok at løse et akut behov for familierne gennem den private velgørenhed. Men for borgerskabet – og dermed fabriksejerne – var asylet også med til at sikre dem den arbejdskraft, som de havde behov for. Asylet skulle være et "kærligt opsyn" med børnene og sikre dem en afpasset blanding af leg og arbejde. Frøbels tanker havde endnu ikke vundet udbredelse, men der er ingen tvivl om, at asyler som det i Hjørring var en forløber for de moderne børnehaver.

I 1863 var der kun 12 børn i asylet, som lå i køb-

▲ *Asylet i Jernbanegade i Hjørring. Børnene er stillet pænt op med deres tavler. Fotograf: Kirstine Lunds atelier. Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.*

▲ *Asylet i Jernbanegade. Foto: Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.*

mand Riis' gård i Nørregade. Men kun 10 år senere var antallet af børn, som havde brug for pasning, steget til 70. Velgørenhedsforeningen fik samlet penge ind, og sammen med overskuddet fra grundlovsfesterne i Christiansgade lykkedes det at skaffe nok midler til at opføre en helt ny bygning, Jernbanegade 15, efter tegninger af den senere så kendte arkitekt, den i Hjørring fødte Hack Kampmann. Først i 1918 begyndte den offentlige forsyng at slå igennem, og asylet begyndte at modtage tilskud fra stat og kommune.

Ligesom asylet oprindeligt var et privat foretagende, var også Hjørring Spædbørnehjem et resultat af privat velgørenhed. I 1934 åbnede to sygeplejersker, Marie Hylleborg Nielsen og Marie Thingbak, et privat, døgnåbent hjem for spædbørn med det formål at hjælpe unge ugifte mødre i deres vanskelige stilling. Oprindeligt havde hjemmet til huse i en villa i Christiansgade 24, men behovet for hjælp var stort. I 1936 blev der derfor bygget en helt ny børnehjemsbygning på Elsagervej 15 med plads til 30 børn i alderen 0-2 år. I 1948 overtog Baptistsamfundet spædbørnehjemmet og drev det videre som en selvejende institution, dog stadig med frøken Nielsen som leder af hjemmet.

I årtierne efter tog det offentlige mere og mere over på forsyngssiden. Særligt fra 1960'erne begyndte man at bygge daginstitutioner, og behovet for

▲ Vuggestuen på Elsagervej, ca. 1973. Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum

døgninstitutioner faldt. Hjørring Spædbørnehjem blev derfor nedlagt i 1971. Men allerede et halvt år senere åbnede Baptistsamfundet Hjørrings første daginstitution for spædbørn, Elsagervejs Vuggestue, som havde til huse i nr. 15 indtil 1991, hvor vuggestuen flyttede til Højene. I en årrække rummede bygningen Hjørring Friskole. Den blev revet ned i 2014, efter at friskolen var lukket året forinden.

Børnelivet institutionaliseres – det store institutionsbyggeri

I takt med at det offentlige tog over på pasning af børn, blev det også lettere for mødrene at tage arbejde uden for hjemmet. Men pasningen var stadig mangelfuld, og skolefritidsordninger opstod først som forsøg fra begyndelsen af 1970'erne.

Allerede i 1950'erne opstod begrebet "nøglebarn" – dvs. et barn, som bar en nøgle til hjemmet i en snor

om halsen, så det selv kunne låse sig ind derhjemme efter skoletid. Dengang var det dog mest af nød, at der fandtes nøglebørn. Idealet var stadig kernefamilien, hvor far gik på arbejde, og mor var derhjemme. Havde man nøglebørn, var det, fordi man var så fattig, at begge forældre måtte tage på arbejde.

Fra 1950'erne og ind i 1960'erne og 1970'erne var det det store institutionsbyggeris gyldne tid. Overalt i landet blev der bygget centralskoler, som afløste de gamle landsbyskoler, og efterhånden som afvandringen fra landbruget tog til, blev det den store forstadsskole, som kom til at tegne billedet. At være "nøglebarn" blev mere og mere almindeligt, for flere og flere kvinder fik arbejde uden for hjemmet.

De nye, moderne skoler blev opført i henhold til de nyeste hygiejniske forskrifter. Her var lys, luft, wc'er med rindende vand, bad i omklædningsrum og skolebespisning. Senere kom skolelæger, lusetanter og

▲ Vuggestuen på Elsagervej, 1982. Fotograf Finn Folsted, Vendsyssel Tidendes Fotoarkiv. Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.

Læs mere:

- Philippe Ariès: *Barndommens historie*. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 1982.
- Emma Gad: *Takt og Tone*. Gyldendal, 1918.
- Ning de Coninck-Smith: *Barndom og arkitektur. Rum til danske børn igennem 300 år*. Forlaget Klim, 2011.
- Ning de Coninck-Smith: *Om barndom på: <https://denstoredanske.lex.dk/barndom>*
- Avisartikler, dokumenter og folder om Hjørring Børneasyl og Hjørring Spædbørnehjem på Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.

skoletandlæger til, og alle disse foranstaltninger kom til at spille en vigtig rolle for det moderne syn på barnet og barndommen.

Institutionsbarnet

Børn fødes i dag som ønskebørn, og den offentlige omsorg for barnet og familien er større end nogensinde. Det sociale net under børnefamilierne i form af sundhedsplejersker, daginstitutioner, børnebidrag, forlænget barselsorlov til tvillingeforældre og fædreorlov er stort og afspejler, hvor meget vægt, der lægges på barnets sociale og psykiske udvikling. Forventninger til den gode barndom - og ungdom - er store både fra de voksne og fra barnet.

I takt med at den offentlige omsorg for familielivet er vokset, og man har tillagt barnets sociale og psykiske udvikling stadig større betydning, oplever vi i højere og højere grad, at der stilles spørgsmålstejn ved, om det er det rigtige for børnene: Tilbringer

▲ Hjørring spædbørnehjem, Elsagervej 15 i Hjørring set fra syd, 1935. Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.

børn for meget tid i offentlige institutioner? Stiller vi for store krav om læring i daginstitutionerne og i skolerne? Emma Gads begejstring for Frøbelhaven er afløst af bekymring og usikkerhed om de bedste vilkår for børn i dag. Trives de bedre i hjemmet end i institutionen? Bør de hentes i daginstitutionen af deres forældre allerede kl. 13 for at have et godt børneliv?

Det er paradoksalt, at vi ved så meget om børns trivsel i dag, og at vi alligevel er bange for, om vi gør det godt nok som samfund. Ser vi historisk på det, er der måske i høj grad tale om luksusproblemer: Da man før i tiden kæmpede for at få mad på bordet, og børnene var en arbejdskraftsressource i familierne, havde man nok ikke så travlt med at tænke over den gode barndom. Som barn var man en del af en familie med opgaver, der skulle passes – og med et ansvar. Måske bør vi bekymre os lidt mindre? ■

Af Jens-Christian Hansen
museumsinspektør

FLUGTEN TIL HJØRRING

HISTORIEN OM DE TYSKE FLYGTNINGEBØRN KLAUS, KATRIN OG PETER

I de sidste måneder af Anden Verdenskrig blev millioner af tyskere drevet på flugt i takt med, at sovjetiske styrker indtog Østeuropa. Fra februar til april 1945 ankom omkring 200.000 flygtninge til Danmark. En del af dem blev isoleret i flygtningelejre i Vendsyssel.

Danskerne var langt fra begejstrede for at modtage de mange flygtninge, der samtidig var repræsentanter for det land, der havde besat Danmark gennem fem år. Uviljen til at hjælpe flygtningene var derfor stor. Dette resulterede bl.a. i, at 7859 børn døde i danske flygtningelejre mellem januar 1945 og januar 1946. Det var en af de stør-

▲ Klaus, Lotte, Peter og Katrin. Det er antagelig det sidste billede, der er taget af Klaus.

ste humanitære katastrofer i Danmark i nyere tid. De sidste tyske flygtninge forlod landet i 1949. Dette er historien om en af de tyske flygtninge, som for altid måtte blive i Hjørring, og om hans søskende, mor og tante, der først senere kunne vende hjem efter mange års flugt og fordrivelse. Historien tager udgangspunkt i de pårørendes erindringer.

Den 10. august 2022 havde Vendsyssel Historiske Museum besøg af en tysk familie. Særlig om sommeren er der mange tyske turister på museet, så det ville der såmænd ikke være noget ualmindeligt i, hvis det da ikke havde været, fordi denne ret store gruppe tyskere ikke var turister. Søskendeparret Katrin og Peter havde sammen med deres familier besøgt deres brors gravsted på Hjørring Kirkegård og var senere samme eftermiddag kommet på museumsbesøg for at opleve, hvordan vi lokalt formidler deres brors historie, og hvorfor vi har en kopi af hans gravsten i en af vores udstillinger.

Da Katrin var 9 år og Peter 3½, flygtede de sammen med deres mor Lotte, hendes svigerinde Anneliese og deres femårige bror Klaus til Danmark fra Østpreussen. Flugten til Danmark var kulminationen på flere års flugt og fordrivelse under Anden Verdenskrig, der kom til at præge de små børns første år.

Familien boede oprindeligt i Münster i det vestlige Tyskland, men måtte allerede i sommeren 1941 flygte herfra til deres bedsteførelde i Berlin, da de allierede luftangreb mod de tyske byer i området begyndte at tage til. Efter få måneder fortsatte deres rejse til Golling syd for Salzburg i det af Nazityskland annekterede Østrig, hvor myndighederne forventede, at Lotte med sine børn var nogenlunde sikret mod allierede bombeangreb.

Allerede fra 1940 var det almindeligt, at både børn og mødre med småbørn fra byer, der tit blev udsat for fjendtlige bombeangreb, blev sendt til landlege områder, der ofte lå fjernt fra deres hjemstavn. Det anslås, at omkring 2.000.000 børn var omfattet af ordningen, hvoraf særlig de større børn ofte blev sendt afsted alene uden deres familier.

Katrin, Peter og Klaus var heldige. De havde både deres mor med sig og så i en periode også ofte deres far Fritz, der som ingeniør ved Organisation Todt, et statsligt entreprenørføretagende, der under krigen løste opgaver for værnemagten, arbejdede med jernbanenettet i Salzburg-området.

Faderen blev dog sendt til østfronten i efteråret 1943, hvorefter familien flyttede op til dennes søster Anneliese, der var lærerinde i landsbyen Schweslin (i dag Swietlino) vest for Danzig (det nuværende Gdańsk). Anneliese havde netop mistet sin mand, som var faldet på østfronten, hvorfor hun i sin sorg og ensomhed ønskede at være sammen med sin svi-

gerinde og dennes børn. Det efterfølgende halvandet års tid huskes som en fredelig og lykkelig barndom af Katrin, hvor familien boede sammen i den lille lærerbolig på landsbyskolen fjernt fra krigens rædsler.

I februar 1945 begyndte slaget om Pommern, området der i dag udgør størstedelen af det nordlige Polen. Østpreussen var blevet omringet af Den Røde Hær, som var brudt igennem til Østersøen i slutningen af januar. De store flygtningestrømme, der bevægede sig vestpå, var derfor et sikkert tegn for familien på, at den krig, som de selv var flygtet fra i det vestlige Tyskland, nu med hastige skridt også nærmede sig fra øst. Den lille skole, som Anneliese underviste på, var lukket og blev nu anvendt til indkvartering af flygtningene. Samtidig blev tyske tropper, der befandt sig under tilbagetrækning, også indkvarteret i landsbyen. I den lille lærerbolig, hvor familien boede, flyttede der nu også en major ind.

Den 1. marts nåede Den Røde Hær atter Østersøkysten, denne gang ved Köslin (det nuværende Koszalin) vest for Danzig, der med sit opland og titusinder af tyske soldater og civile nu var omring-

et af fjenden. Den 8. marts var fronten kun seks kilometer fra Schweslin, så familien måtte med majorens hjælp flygte med bus til Danzig, hvor de kunne få husly hos slægtninge, der i forvejen måtte yde logi til andre flygtninge. Anneliese fortæller, at de var blevet udvalgt blandt en gruppe på tyve, der ikke var kommet med

de hestevogne, som i landsbyen var blevet forberedt til flugten. Flugten skete i sidste øjeblik, da familien gennem bussens vinduer kunne se kanonernes mundingssild. Anneliese fik efterfølgende kendskab til, at de fleste af landsbyens bønder var kommet for sent afsted og blev dræbt af Den Røde Hær.

Opholdet i Danzig varede dog kun ganske kort. Byen var omringet af Den Røde Hær, så civile blev i stor målestok transporteret herfra med skibe, der enten havde kurs mod resterne af "Det Tredje Rige" længere vestpå eller mod det stadig tyskbesatte Danmark. Igen fik familien hjælp af majoren og hans folk, der sørgede for, at de to kvinder og de tre små børn den 12. marts kom sikkert til havnen i Danzig-Neufahrwasser (Nowi Port). Her gik de sammen med ca. 500 andre flygtninge ombord på fragtskibet "Urundi". Skibet var en tidligere banandamper på 5800 bruttoregister-ton, der var bygget i 1920 og tidligere havde sejlet for Deutsche Ost-Afrika-Linie.

▲ Den tidligere banandamper "Urundi", der fragtede familien til Danmark sammen med ca. 500 andre flygtninge, havde fungeret som troppetransportskib for den tyske værnemagt siden krigsudbruddet i 1939. I forbindelse med "Unternehmen Weserübung", besættelsen af Danmark og Norge den 9. april 1940, havde skibet bl.a. fragtet tyske tropper fra Kiel til Oslo. Fra januar til slutningen af april 1945 transportererede skibet flygtninge fra de af Den Røde Hær omringede tyske østområder. Skibet blev overdraget til Storbritannien som krigsskadeserstatning efter krigen og ophugget i 1949. Foto: shipsnostalgia.com

Man kan næsten forestille sig det kaos, der må have hersket på havnen på dette tidspunkt, hvor frygten for den fremrykkende Røde Hær udløste et kapløb med tiden om at redde så mange tyskere som muligt ud af det indesluttede område.

Forholdene på de skibe, der transporterede de tyske flygtninge, var oftest forfærdelige. Katrin husker, hvorledes familien havde fået plads i et alt for overfyldt lastrum. Der var så mange mennesker ombord, at de hurtigt fik opbrugt den ilt, der var i lastrummet. Hendes mor og tante opdagede det ved, at de ej længere kunne tænde en tændstik. Årsagen var, at Klaus var blevet dårlig, og hans mor og tante ville tænde et stearinlys for at kunne måle hans temperatur. Situationen var derfor farlig, ikke kun på grund af risikoen for at dø af iltmangel, men også på grund af de fjendtlige, sovjetiske undervandsbåde og de mange søminer, der befandt sig i Østersøen og krævede deres ofre blandt flygtningeskibene. "Urundi" var heldig at blive ledsaget af en ministryger. Iltmanglen kunne der dog gøres noget ved, og der blev blæst luft ned til flygtningene gennem en tyk luftslange. Familien regnede egentligt med at skulle til Swinemünde (i dag Świnoujście). Byen kunne dog ikke anløbes på grund af bombeangreb, hvorfor overfartens endestation i stedet blev København. Turen over Østersøen tog hele fem dage, antagelig pga. sabotage fra en russisk krigsfange, det var blevet tvunget til at være skibets fyrbøder. Han hældte salt i motorens kølesystem, hvilket forårsagede et motorstop undervejs, hvad der i sig selv var farligt på

▲ *Anneliese, der var lærerinde, underviste børnene i flygtningelejrene i Hjørring. Peter er nummer to fra højre.*

åbent hav. Overfarten gjorde et grufuldt indtryk på børnene, og Katrin fortæller bl.a., at der var mange hårdt sårede ombord, som i stort antal døde undervejs og blev dumpet i havet.

"Urundi" anløb København den 17. marts 1945. Passagererne blev modtaget af soldater fra værnemagten, der satte dem på et passagertog. Da familien nåede Fyn, måtte de skifte tog, hvilket fik betydning for komforten undervejs. Den resterende tur til Vendsyssel foregik nemlig i kreaturvogne, hvor der var strøet halm i bunden. Nødtørften blev forrettet i en natpote, som Peter havde båret i sin lille rygsæk hele vejen. Ankomsten til Hjørring, hvor familien blev indkvarteret i Skibsbylejren, var noget af en lettelse. For første gang i dagevis var der lejlighed til at komme i bad og ikke mindst for at komme af med de lus, som de havde pådraget sig undervejs. Efter nogle dage blev familien overflyttet til ungdomsskolen Halvorsminde, hvilket blev skæbnesvangert.

Langt fra fronten i det forholdsvis fredelige Vendsyssel var faren ikke drevet over for de tyske flygtninge. Få dage før familiens ankomst til Hjørring var et tysk flygtningetog ved et uheld blevet saboteret og afsporet af den danske modstandsbevægelse, der ville udøve jernbanesabotage mod et tysk troptransporttog natten mellem den 15. og 16. marts 1945 (se også MagasinetVHM nr. 5/2022). Fire flygtninge mistede livet, yderligere fire blev hårdt såret, og 25 pådrog sig kvæstelser som følge af sabotagen. På Halvorsminde var der også indkvarteret soldater sammen med flygtningene i krigens sidste mæne-

◀ *Klaus Fieguth (1940-1945). Klaus døde som følge af en faldulykke på Halvorsminde. Han var kravlet op i ribberne og styrtet ned på gulvet fra vindueskarmen over ribberne. Klaus havde også tuberkulose, hvilket sandsynligvis var medvirkende til, at hans tilstand forværredes, så han til sidst døde den 31. juli 1945.*

► *Katrin og Peter er her fotograferet foran en af barakkerne i en flygtningelejr i Hjørring. At være barn på flugt fra en verdenskrig og skulle leve i forskellige flygtningelejre i et fremmed land var en hård start på livet. Tiden i Hjørring huskes dog især for den medmenneskelighed, der mødte familien.*

der. En af soldaterne kom uheldigvis til at affyre et skud under rengøringen af sit gevær. Projektilet gik igennem loftet og et klædeskab for til sidst at ramme væggen omtrent en meter fra den lille femårige Klaus' ansigt.

På Halvorsminde var familien indkvarteret i to små værelser, fik lidt lomme penge, og kunne bevæge sig frit, så længe den tyske værnemagt stadig havde kontrollen. På Halvorsminde blev befrielsen markeret ved, at danskerne sang "Der er et yndigt land", og Dannebrog vajede i aftensolen. Familien kunne observere festlighederne gennem deres tagvindue og glædede sig over, at krigen nu endelig var forbi. Men hvad skulle der nu ske? Hvordan ville danskerne behandle de tyske flygtninge, der jo repræsenterede den nation, som havde besat landet gennem fem mørke år? De tyske soldater rejste hjem og fik breve med til børnenes far Fritz i Tyskland. Om han stadig levede, eller hvor han befandt sig, vidste familien ikke. Brevene var adresseret til familiens gamle adresse i Münster, hvor deres flugt var begyndt for år tilbage. Snart blev familien da også overført til nogle barakker, som havde været beboet af tyske soldater, fordi ungdomsskolen hurtigst muligt skulle tages i brug af elever. Friheden blev nu indskrænket kraftigt, og barakkerne indhegnet. Det var Annelises indtryk, at det både var for at beskytte de tyske flygtninge mod den anti-tyske danske befolkning efter krigen og samtidig for at undgå fraternisering.

På Halvorsminde var der en gymnastiksal, som med sine ribber må have haft en magisk virkning på flygtningebørnene,

▼ *Vendsyssel Historiske Museum fik udarbejdet et kort over flygtningelejre i Vendsyssel i forbindelse med udstillingen "Vendsyssel Besat", der åbnede i 2020. Kortet er lavet på baggrund af forskellige kilder, herunder de hvidbøger, der blev udgivet om de tyske flygtninge efter krigen. Bemærk, at der er flere prikker alene i Hjørringområdet.*

der endelig var i nogenlunde sikkerhed efter deres lange flugt fra krigens rædsler. Klaus kravlede op ad en ribbe, men faldt ned på gymnastiksalens gulv fra den overliggende vindueskarm. Klaus måtte indlægges på flygtningelejrens sygestue, hvor hans tilstand forværredes, selvom han blev tilsat af en tysk militærlæge og plejet af en ung, tysk sygeplejerske. Det lægelige tilsyn var dog meget vilkårligt. Samtidig måtte familien flytte til en anden flygtningelejr i Hjørring-området, der tidligere havde været anvendt som baraklejr for Organisation Todt. Dette foretagende havde også været involveret i en lang række byggeforetagender i Vendsyssel under besættelsen, herunder

ikke mindst bunkerbyggeriet langs vestkysten. Klaus nåede dog kun at bo ganske kort tid i lejren. Han spiste ikke, og han havde tuberkulose, hvorfor han blev svagere og til sidst døde den 31. juli 1945. Efter Klaus' død fandt man ud af, at hans lever havde taget skade ved faldet fra vindueskarmen på Halvorsminde.

Klaus' søster Katrin husker tydeligt, hvorledes den danske lokalbefolkning mødte familien med respekt, da Klaus skulle begraves på Hjørring Kirkegård. Da familien gik bag Klaus' kiste på vej til kirkegården fra flygtningelejrens sygestue, stoppede fodgængere, cyklister og bilister, indtil kisten og følget var passeret. Vejen til kirkegården var lang, og hjørringenserne

► Der var flere flygtningelejre i Hjørring, og Lotte, Anneliese, Katrin og Peter nåede at bo i fire af dem, inden de i 1947 fik muligheden for at rejse tilbage til Tyskland. Tegningen her er lavet af en tysk flygtning. Den viser indgangen til en flygtningelejr på Frederikshavnsvej, omtrent der, hvor indkørslen til McDonalds i dag ligger. Huset overfor med det runde gavlvindue ligger der i øvrigt stadig.

vidste, at de var tyskere, men viste den lille kiste den sidste respekt. Ved begravelsen talte faderen til den sygeplejerske, der havde plejet Klaus til det sidste, og flygtningelejrens skolekor sang en kendt tysk børnesang. Familien havde fået blomster til begravelsen af Halvorsminde Ungdomsskole, da de ikke selv havde råd til dem.

Det var ikke meningen, at de tyske flygtninge skulle have omgang med den danske befolkning. Også den tidligere Organisation Todt-lejr, der nu husede Katrin og Peter, deres mor Lotte og tante Anneliese, blev hegnet ind. Danskeren, der stod for arbejdet med indhegningen, var den 31årige, nu tidligere danske modstandsmand Hans Peter Thomsen. Selvom det ikke var velset, at de lokale plejede omgang med flygtningene, faldt han i snak med familien, hørte om deres flugt og personlige tragedie i form af Klaus' alt for tidlige død. Katrin husker ham som en venlig mand, der på trods af sine egne grufulde erfaringer med besættelsesmagten tog sig tid til at hjælpe den lille familie i sorgen. De ønskede sig nemlig en gravsten til Klaus, hvilket i

▲ Hans Peter Thomsen fotograferet i 1940'erne. Thomsen havde været modstandsmand under besættelsen og havde selv stiftet bekendtskab med besættelsesmagtens brutale metoder. Det afholdt ham dog ikke fra at vise empati og medmenneskelighed over for de tyske flygtninge i Hjørring.

lyset af omstændighederne virkede uopnåeligt, da de som flygtninge hverken havde råd eller adgang til en sådan. Thomsen fandt en sten i sin have og gik til stenhuggeren med den. Under påskud af, at stenen skulle minde om hans afdøde hund, fik Thomsen stenhuggeren til at lave en gravsten med teksten "Klaus 1940-1945". Stenen blev smidt over kirkegårdsdiget for at familien kunne sætte den på Klaus' grav. Graven kom på den måde til at skille sig ud fra de mange andre flygtningegrave ved kirkegårdsdiget i den nordlige ende af kirkegården, der lå lidt afsides og afsondret fra de danske gravsteder.

Den lille grav på Hjørring Kirkegård blev besøgt flittigt af flygtningefamilien, mens de opholdt sig i Hjørring. Det var dog svært at få råd til blomster, så Katrin måtte vælge de pæneste blomster fra affaldsbeholderen for at kunne pynte sin brors gravsted.

Det blev bemærket af den lokale familie Bak, der boede ved kirkegården. Kontakter mellem danskere og de tyske flygtninge var som sagt ikke velset, men Katrins søgen efter de pæneste blomster i affaldsbeholderen resulterede i en venlig samtale på kirkegården, hvor nysgerrigheden nok blev stillet. Flygtningefamilien blev nu inviteret indenfor hos familien Bak. Der opstod et venskab, hvor flygtningebørnene fik en bog med H.C. Andersens eventyr i julegave. Flygtningefamilien kom til at flytte endnu engang, mens de var i Hjørring, så de nåede at bo i fire forskellige flygtningelejre, mens de opholdt sig i Danmark. Forholdene her var primitive, og der var ingen officiel skolegang for børnene. Til gengæld blev der afholdt en del kulturelle arrangementer, som de tyske flygtninge selv arrangerede.

I januar 1947 kunne familien rejse hjem til Tyskland. De tog til Münster, hvor de oprindeligt kom fra. Byen var voldsomt ødelagt af bombeangreb, og de første år blev tilbragt under primitive kår i et par værelser i en landsby uden for Münster. Først i november 1949 kunne familien flytte til selve Münster, hvor livet snart normaliseredes efter flere års krig, flugt og utilstrækkelig indkvartering. De fik først mulighed for at genbesøge Klaus' gravsted i 1957 – men den historie vender vi tilbage til. ■

HJÆLP OS MED AT LAVE BEDRE Udstillinger – FOR KUN 200 KR!

En af **Vendsyssel Historiske Museums** spidskompetencer er at lave flotte, engagerende og lærerige udstillinger til børn og voksne for forholdsvis små penge. Det er en dyd for museets ansatte at få lidt til at række langt, og virkeligheden er, at vi ikke har de samme udstillingsbudgetter, som de store museer har. Heldigvis har vi en kreativ medarbejderstab, der år efter år har skabt store og imponerende udstillinger for små penge til begejstring for rigtig mange.

Men nogle gange må man også bare erkende, at flere penge giver flere muligheder.

Derfor har museet oprettet en **GAVEFOND**, hvor venner af museet kan donere en pengegave direkte til museet. Pengene sikrer, at vi kan opretholde vores høje aktivitetsniveau og har en grundkapital at trække på til fremtidige udstillinger og aktiviteter.

Økonomien i gavefonden er **tofaldig**: Hvis flere end 101 personer hvert år donerer til gavefonden, får vi, ud over de donerede penge, også mulighed for at opnå statens momskompensationsordning, der gør, at vi kan få refunderet mere af den moms, vi normalt betaler. Alt sammen noget, der styrker museets evne til at skabe nye, spændende udstillinger og aktiviteter fremover.

Den økonomiske gave, man giver til museets gavefond, er på **blot 200 kr.**, og den er fradragsberettiget.

HVIS DU HAR LYST TIL AT STØTTE museets fremtidige udstillingsarbejde, kan du gøre det på to måder: Du kan betale de 200 kr. via **Mobilpay** på nummeret 874321, eller via **bankoverførsel** (reg.nr. 7370, kontonummer 2630952). Det er vigtigt, at du 'mærker' indbetalingen med "**Gavefond**" og oplyser navn og CPR-nummer, hvis du ønsker fradrag.

LÆS MERE om **GAVEFONDEN** og momskompensationsordningen på vhm.dk/gavefond, eller kontakt museets administration på tlf. 96 24 10 50

Anne Dorthe Holm
Museumsdirektør, Vendsyssel Historiske Museum

98 98 02 07

RING
OG
HØR
MERE

GRATIS
HØRE-
PRØVE

HJØRRING
HØRECENTER

Svinget 1C | 9800 Hjørring

SØGER DU DEN RIGTIGE
ENERGILØSNING?

Bjergby VVS
Aut. René S. Thomsen
Aut. VVS-installatør og kloakmester

Navervænget 4
Bjergby
9800 Hjørring
Tlf. 40 30 97 14

Billederne her er fra vores Facebook-side. Følg os, og se meget mere af hvad vi kan gøre for dig!

Mit Hjem og min Slægt

Carl F. Firrings erindringer

Følgende tekst er uddrag af typograf Carl Frederik Firrings (1864-1946) barndomsindringer fra Hjørring fra perioden 1864-1871. Firrings fine og finurlige beskrivelser er en fortælling om en fattig arbejderdrengs oplevelser med familien, leg, spil og livet i marken – og livet på godt og ondt.

Firring påbegyndte nedskrivningen af sine erindringer i 1919 og sluttede i 1922. Men i årene efter genoptog han skriveriet, som fik karakter af dagbogsnotater. Han fortsatte med nedskrivningen indtil kort før sin død i 1946.

Firrings erindringskrivelse/dagbogsoptegnelser dækker således hele hans 82-årige liv fra hans fødsel i 1864 til hans død kort tid efter besættelsen. Firrings erindringer findes i dag i komplet form på Historisk Arkiv i Hjørring.

Firrings originale manuskript var skrevet med letlæselig håndskrift. Der er ikke ændret i den originale tekst, og afskriften er således foretaget så bogstavret som muligt. Det kan dog ikke udelukkes, at der kan forekomme fejl i afskriften, baseret på læse- eller forståelsesfejl ved læsningen af originalmanuskriptet.

Min Fødsel

Jeg er født i Hjørring den 22de Februar 1864. Efter min Moders Sigende kom jeg til Verden uden Assistance af Jordemoder eller af noget andet menneskeligt Væsen - min Moder fødte alene, fødte som naar en Ko kaster Kalv paa Marken (undskyld Sammenligningen!). Englene sang ikke ved min Vugge og gode Feer kom ikke med Vuggegaver - i hvert fald maa det have været et Par gamle, udrangerede Feer, hvis Gaver ikke har haft syndelig Værdi, thi jeg har ikke mærket noget til dem. Naa, der var altsaa ikke nogen stor Opstandelse ved den Fødsel; men min Moder og jeg maa alligevel have klaret Situationen paa en eller anden Maade, thi vi kom over det begge to uden videre Mén.

Mit Fødehjem

Mit Fødehjem var et lillebitte Hus paa Byens Fattigstrøg "Polden" (som forresten nu hedder noget saa fornemt som "Overgaden"), et lille Hus af den Slags som man f.Eks. paa større Gaarde bruger til at have Tørv og et Par Faar i. Nu er det formodentlig revet ned, hvad jo heller ikke gør noget.

Min Slægt

Min Fader hed Peder Larsen Hvidegaard og min Moder Maren Kirstine, vist nok født Nielsen. I disse Dage, hvor Respekten for Krone og Septer er saa ringe, ser man, at Indehaverne af de detroniserede Herligheder, som Hohenzollerne og Wittelsbacherne, kan føre deres Ahner helt tilbage til det 9.-10. Aarhundrede. Jeg kan kun føre mine "Ahner" tilbage til min Bedstemoder paa Mødrene Side - de andre Bedstemødre og -fædre er helt forsvunden, jeg har aldrig hørt dem Omtale eller set dem, saa jeg er ved at fristes til at sige: Gud veed, om jeg i det hele taget har haft Bedsteførelde paa fædrene Side - men det maa jeg vel rent naturnødvendigt have haft - ikke? Det forekommer mig, at der langt tilbage i min Hjerne dæmrer noget om en gammel Mand i en højrygget Armstol, som skulde være min Farfar, men det er saa taaget, at det ikke kan tage nogen bestemt Skikkelse.

Som foran nævnt hed min Fader Peder Larsen Hvidegaard, saadan tror jeg i alt Fald hans Soldaterpas lød. Navnet Hvidegaard er ret udbredt oppe i Hjørringegnen, men en Gren af Slægten havde tilnavnet Firring, og til den hørte min Fader,

◀ Carl F. Firrings mor, Maren Kirstine, 1823-1908. Billedet er sandsynligvis taget ca. 1880.

▼ Præjsiske soldater fotograferet på Springvandspladsen i Hjørring i juli 1864 – ca. fem måneder efter Firrings fødsel. Foto: Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.

Hjørring, et gammelt fattigt og skikkeligt Liv. Af Søskende havde moder haft en Søster, der for mange Aar siden var rejst til Mormonstaten Utah i U.S.A., og siden ikke ladet høre fra sig, om død paa Vejen eller maaske Brigham Youngs lykkelige 37te Hustru vides ikke.

En anden Søster (eller Halvsøster) boede i Hjørring og var møgfattig som alt andet; men hun, "Ann-Mari" hed hun, og min Moder var vidt forskellige: min Moder altid travrig og "værkelig", som det hedder på Jysk, næsten altid misfornøjet og grædende - jeg gad vide, om noget Menneske har grædt saa meget som min Moder! - sjældent har jeg hørt hende f.Eks. syng og da aldrig andet end denne Strofe: "Jeg saa i Øster, jeg saa i Vester, jeg saa i Syd og jeg saa i Nord", men hvad det var, Vedkommende saa efter blev aldrig opklaret, thi andet og mere sang min Moder ikke, og særlig yndigt lød det heller ikke. Søsteren derimod var altid i ligevægtigt Humør, jævnt glad og tilfreds, skønt hun havde det haardt og liden Grund til Glæde, f.Eks. af sine to Børn, en Datter og en Søn, hvoraf den første fik et Par Elskovsbørn og den sidste var en vild og forfløjen Rad! men trods alt var "Moster" altid jævnt glad.

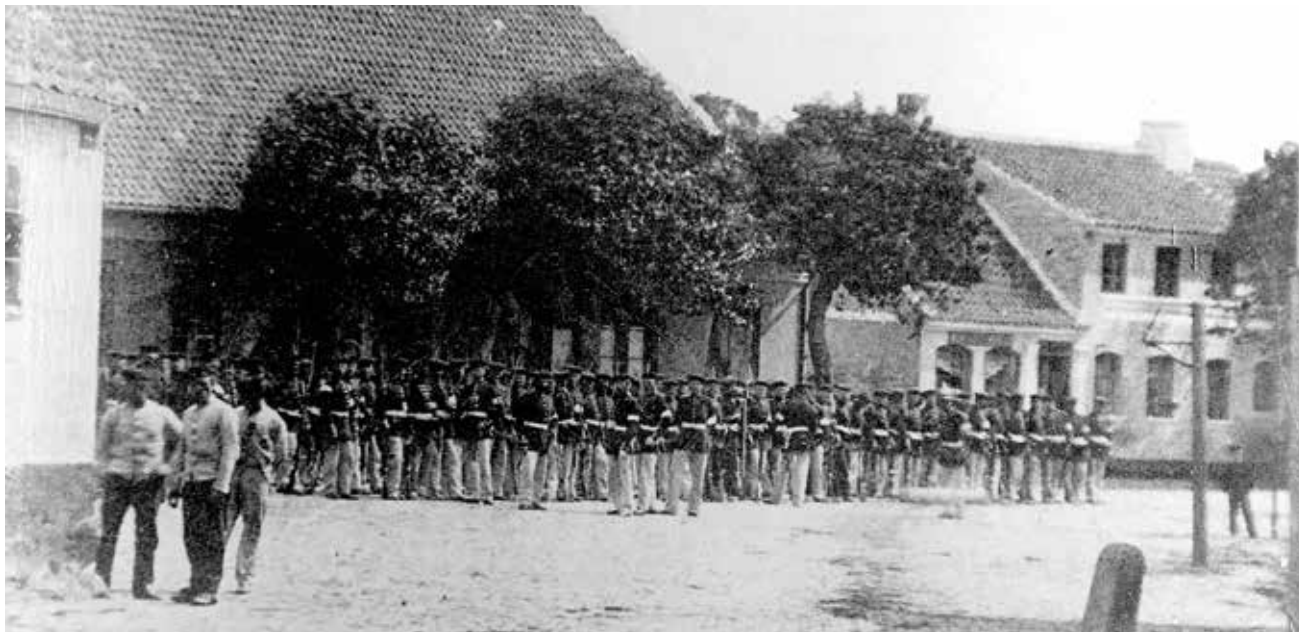
Hvad min Fader angaar, mindes jeg ham, som nævnt, kun som syg og sengeliggende, som en indesluttet og lidet meddelsom Mand. Han havde bl.a. deltaget i alle tre Krigsaar 1848-50 og været med i Slaget ved Bau, Slesvig, Fredericia og Isted, men han var aldrig at formaa til at fortælle noget derom.

Nu har jeg vistnok fortalt alt, hvad der er at fortælle om mine "Forfædre", og deraf er der intet, der kan friste syv byer til at strides om Æren af at være Familien Firrings Hjemsted, den tæller ingen Homer i sine Ahner eller nogen anden, der har kas tet Glans over Navnet Firing ... det skulde da være en Købmand i Hjørring, der hed Christensen, men gik under navnet Firing, og om hvem det, efter hans Død og Begravelse og Æresbevisningerne i den anledning, oplystes, at han havde snydt et eller andet Pengeinstitut, han var Formand for, for 1/4 eller

som jeg aldrig har hørt nævnt andet end som Per Firing.

Af Søskende havde han mig bekendt kun en Broder, der var Smed i Landsbyen Smidstrup pr. Hjørring, en forøvrigt usympatisk Bonde, som jeg aldrig mindes at have set i mit Hjem. Min Fader var Snedker af Proffesion og skal i sine Velmagtsdage have haft en halv Snes paa Værkstedet, men saa langt tilbage, jeg kan huske, havde han været syg, Rygmarvstæring, de sidste 8 Aar stadig sengeliggende, og ialt i 14 Aar havde han været "til ingenting", som man siger.

Min moder var Datter af en gammel Kone, der boede i

▼ Postvognen indesneet i Østergade i Hjørring, ca. 1890. Foto: Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.

1/2 Million Kroner! Hvilket viser, at dog ikke alle i Slægten har været lige tungnemme. Men derudover er der intet, absolut intet. Genealogerne vil ikke komme til at bryde deres Hoveder med Navnet Firing.

Min Daab

Hvad min Fødsel og Daab angaar, har jeg mine Papirer i Orden.

Det fremgaar af dem, at Kirkebogen i Hjørring udviser, at jeg er født den 22/2 1864, hjemmedøbt den 26. s.m. og "frembaaret i Kirken 25. Juni 1865". Jeg maa efter dette at dømme ikke have gjort noget særligt livskraftigt Indtryk ved min Indtrædelse i Verden, da jeg allerede er blevet hjemmedøbt fire dage efter min Fødsel, og nogen Sorg havde det næppe vakt, om jeg straks var blevet til Engel, da jeg var Nr. 12 og der var Munde nok i Forvejen i al Fattigdommen.

Engel blev jeg imidlertid ikke - og er for den Sags Skyld heller ikke blevet det senere! - og den 25. Juni 1865 blev jeg altsaa "frembaaret" i Kirken. Om dette har min Moder fortalt mig, at en skønne Dag mødte en af Hans Holmens gule Postvogne op foran Døren og Kusken kom ind og meddelte, at hun havde en Dreng, der skulde i Kirke. Det anede hun ikke noget om; men hun maatte jo se at finde den unge Mand frem, formodentlig har han ligget og rodet et eller andet Sted paa Gulvet, tørret ham lidt i Ansigtet med en vaad Klud - Svampe var vist ikke opfundet den Gang, i hvert fald førtes de ikke i vor Husholdning, og saa af Sted til Kirken med ham.

Ja, saaledes gik den Daab til. Hvorfor min Fader havde fløttet sig med en af Hans Holmens gule Postvogne forstaaer jeg ikke; naar jeg var fem Fjerdingaar Gammel, kunde jeg vel nok have gaaet til Kirken. (Hans Holmens var en Vognmand i Byen, der havde bl.a. Postkørslen til Løkken, en Slags Deligencekørsel, store, gule, lukkede Rumlekasser med et paamalet Posthorn paa Døren og Kusk i rød Frakke og med et bulet Messinghorn, hvori han truttede, naar han nærmede sig Posthuset).

Fallit

Som foran nævnt har vi været 12 Søskende, hvoraf den første fødtes i Oktober 47 og den sidste i Februar 64, altsaa 12 i Løbet af 15½ Aar, en ny Fødsel hvert femte Fjerdingaar - en lidt mindre Produktaktivitet havde vist ingen Skade været til.

Som ogsaa foran berørt, nedsatte min Fader sig efter Hjemkomsten fra Krigen 48-50 som Snedker i Hjørring, og han har, efter hvad man har fortalt mig, faaet oparbejdet en god Forretning.

Men saa gik det, som det saa ofte gaar: Fader begyndte at gaa Værtshus, passede ikke Arbejdet, og naar han var borte, drev Svendende den af - hvilket viser, at Arbejderne ikke var bedre i Midten af forrige Aarhundrede end i Begyndelsen af dette: har de ikke paa en eller anden Maade en Foged over sig, bestiller de ingenting. Resultatet blev, at Kunderne ikke fik deres Arbejde til den lovede Tid, Fader holdt ikke, hvad han lovede dem, og min Broder har fortalt, at min Moder ogsaa af og til var vrangvillig og tvær overfor dem.

Kort sagt, det hele ramlede sammen, Fader gik Fallit, alt blev solgt ved Auktion, og om Aftenen paa Auktionsdagen stod Moder tilbage ude i Gaarden med alle Børnene omkring sig ved et tomt Sengested. Naar denne Katastrofe indtraf, ved jeg ikke, men det maa have været omkring 1860 thi min ældste Broder gik i Byens Realskole, men maatte da tages ud og sendes i Byens Friskole, hvorfra han blev konfirmeret 61-62.

Snedkermesterherligheden var forbi - Fattigdommen begyndte, og den har vist sig betydeligt mere stabil.

Min Moder var ualmindelig ferm til Linnedsyning og vel anset af de "bedre Huse" i Byen, og nu begyndte hun at arbejde, og ved hendes Slid, "gode Menneskers" og Fattigvæsnets Hjælp fik hun Skuden paa ret køl igen, saa egentlig Sult vistnok ikke har haft til Huse i mit Hjem - jeg har i alt Fald ikke kendt noget til den.

Fader der var født 5. maj 1820, begyndte at blive syg vel henad de 50, thi han var hærget af den førømtalte Sygdom i 14 Aar

▲ Østergade i Hjørring set fra Springvandspladsen, ca. 1860. Foto: Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.

▲ Torvet i Hjørring set op mod Nørregade, ca. 1860. Foto: Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.

og døde vistnok i Vinteren 83-84, saa det maa være i 69-70, at Sygdommen begyndte. Den gang var jeg 5-6 Aar, men kan slet ikke erindre min Fader andet end som sygelig.

Mit første hjem

Det første Sted, vi boede, som jeg kan erindre, var hos Pottemager Andersen, i en gade, der nu hedder Markedsgade, men den gang vistnok slet ingen Navn havde. Det var et Baghus med Have ud til "Polden", den nuværende Overgade.

Vi havde 2 Værelser. I det ene af dem stod en Seng samt en Høvlbænk og noget Snedkerværktøj, men jeg mindes aldrig at have set min Fader benytte det. I dette Værelse tilbragte jeg Natten, kan jeg huske.

Mangen Sommeraftner har jeg ligget i bemeldte Seng med Hænderne under Hovedet og med Øjnene fulgt Møllene, der i Massevis spadserede rundt paa Ruderne og forsvandt i Skyggen fra Vinduesrammen og kom igen for atter at forsvinde.

Fra dette Hjem har jeg min allerførste Barndomserindring.

Min første barndomserindring

Det var en Dag, min Fødselsdag eller saadan noget lignende stort maa det have været, thi jeg erindrer, at jeg sad paa min Moders Skød og skulde have Kaffe med "Fintbrød" (Franskbrød eller Sigtebrød), og det var noget, der kun fandt Sted ved ganske ekceptionelle Lejligheder, og som jeg glædede mig rædsomt til - som et Barn. Da kom min Fader hjem, beruset og ond. Han og Moder kom op at Mundhugges, han greb en Skammel og slog min Moder i Nakken med den, saa jeg trillede ned af min Moders Skød. Jeg tudbrølede kan jeg huske, men Moder tog mig

op paa Skødet igen, og Kaffen og det fine Brød har vel nok snart standset min Graad.

Mange Aar efter knækkede det saa underligt i min Moders Kæbeben, naar hun tyggede, som om de var slaaet ud af Led.

Dette er min første Barndomserindring, og den var jo egentlig ikke saa morsom. Ellers er der ingen særlige Begivenheder, der knytter sig til min Barndom. Altid var man ude paa Gaden og trimlede rundt i Leg eller andet Tidsfordriv.

Barndomslege

Oppe paa "Polden" var en aaben Plads, hvor der senere er bygget et Jernstøberi, der legede vi om Sommeren langt ud paa Aftenen i det lune, maaneklare Vejr, Piger og Dreng i Flok.

Det var mest Børneviser, hvor vi gik i en Rundkreds med hinanden i Haanden. "Trampeland" og en Sang med Omkvædet "den der kommer allersidst skal i den sorte Gryde", jeg husker ikke hvad Sangen ellers hed. Saa var der ogsaa en om "Munken gaar i Enge den lange Sommerdag", men hvad han gik der efter har jeg glemt, et Kvindemenneske maa imidlertid have været med i Spillet thi "Munkene breder ud en Kappe saa blaa, og beder Skønjomfru at sidde derpaa". Naar Sangen naaede til denne Scene, skulde en Dreng og en Pige træde ud af Rundkredsen, Drengen fingerede at brede en Kappe ud paa Jorden, Pigen lagde sig paa Knæ, Drengen ligeledes foran hende, og saa skulde de antyde, at de kyssede hinanden. Denne romantiske Scene gik paa Tur mellem hele Flokken, men naar Turen kom til mig, var jeg enten stukket af eller nægtede paa det bestemteste at optræde som den kysseyske Munk. Jeg har altid været et underligt genert og tilbageholdende Skvadderhoved overfor Damerne!

Ellers gik Tiden med at "lege Hest", spille "Pind", lege "Skjul", "Staa-fri", "Tagfat" og hvad nu alle disse Børnelege hedder.

Spil

Legetøj har jeg aldrig ejet noget af udover en lille gummibold, som jeg havde faaet af en af mine Søstre i Fødselsdagsgave, den var udmærket til at "springe", men er formodentlig snart blevet lavet til "Sprøjte" ved at stikke Hul i den, lade den suge sig fuld af Vand, og saa var den klar til at levere en vældig Straale.

Paa Gartner Thomsens Toft oppe bag "Polden" havde jeg ved et Dige lavet mig en "Hule", hvori jeg gemte en Cigarkasse med en Snor. Denne "vogn" var fyldt med forskellig Ragelse og var mig til megen Glæde, jeg legede altid alene der og gemte "Vognen" i Hulen, naar jeg var færdig med min Leg. Hvad ellers Legetøj angaar, legede jeg altid med andre Dreng og var fælles med hvad de mere velhavende af dem var forsynet med.

Af Spil dreves "nærmest til Væg", "Lykke-Hul" og et Spil, jeg ikke mindes hvad hed, men som bestod i at lade en større Mønt, en 5-Øre eller en tilsvarende rund Genstand trille ned ad et Bræt, og den, hvis Mønt kom nærmest til et bestemt Maal, havde vundet. Var der tvivl tilstede skulde der træffes Afgørelse ved "Spand", d.v.s. Haanden presseses mod Jorden og Fingrene spiledes ud saa de var ved at gaa af Led, og kunde da Tommel- og Lillefingeren naa fra Mønten til Maalet, var Legen afgjort - selvfølgelig ikke uden et frygteligt Vrøvl og Spektakel. Der spilledes altid om knapper, aldrig om Penge.

Udflugter

Ofte gik vi ud ad Aalborgvejen til Bagterps Plantage, en

Hedeplantage en Fjerdings vej udenfor Byen, vi plukkede Blaabær og Revlinger og plagede Digesvalerne i Lergravene paa Vejen med vort Besøg. En saadan Lerskrænt kunne være spækket af Hul ved Hul - Digesvalens Indgang til dens Rede - men heldigvis havde den vid underlige Natur forsynet Svalen med det Instinkt, at den lod Indgangen dreje skarpt til en af Siderne, saa naar vi jagede den nøgne Arm ind, drejede Gangen som sagt af, saa vi ikke kunne naa videre og Reden fik lov at være i Fred.

Eller vi løb ned i Madam Bodilsens Enge for at plukke "Kavlinger" (vistnok saa kaldte "Engblommer") og "Smørblomster", lede efter Vibereder (vi behøvede for resten ikke at lede meget, for der var nok af dem), og paa Vejens Diger efter Guldspurvereder, bittesmaa, helt blaa Æg, vistnok fem i Tal. Paa Marken fandt vi Lærkereder med Æg eller Unger. Var der Unger fløjtede vi ganske svagt, spyttede paa et Græsstraa, og saa gabede alle 4-5 nøgne, forpjuskede Unger i Vejret med det store gule Næb, mens vi puttete Spytklatten ind i Næbet paa dem. Det var ikke videre appetitligt, men lærkeungerne lod til at være henrykte og skreg i Vejret som besatte. Deres Moder har derimod sikkert været en Fortvivlelse nær, mens vi Dreng laa ved Reden.

Forøvrigt gjorde vi aldrig hverken Reden eller Ungerne noget ondt.

Hyrdedreng

Mange af Købmændene i Hjørring drev samtidig Landbrug og nogle af mine Barndomskammerater var hos disse "Høvverdrenge", som det den gang hed på Jysk, d.v.s. Hyrdedreng eller "Hjordreng". Selv har jeg ikke haft en saadan Bestilling -

▲ Poldene, hvor Carl Firing blev født, i snevej ca. 1880. Foto: Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.

enten var min Moder lidt for "fin paa det" til at jeg skulde være "Høvverdreng", eller ogsaa har hun ikke syntes, jeg egnede mig dertil, det sidste lyder saamænd meget troligt. Men ofte har jeg gjort en saadan Dreng Selskab en hel Sommerdag mod at han delte sin Mad med mig.

Morsomt var det ikke altid, thi somme Tider kunde køerne være helt fjolledede til at "bejs", "bisse", rive Tøjrepælen op og løbe Pokker i Vold hjemad eller ind i Kornmarken eller et lignende mindre heldigt, men for en Ko særdeles attraaværdigt Sted. Saa maatte man løbe efter saadan et Asen af en Ko, løbe saa man blev helt blaa i Hovedet af Anstrengelse, og fik man saa endelig fat i Bæstet, vilde den sædvanlig alle andre Vegne end den, den skulde. Der er ikke noget saa stædigt som en fjollet Ko (- det skulle da være en fjollet Kone!).

Stegte Kartoffler

Naar en Vogterdreng vilde have en til at gøre sig Selskab i Marken, søgte han altid at friste med, at vi skulde dele hans "Mellemmad", som han havde i sin "Tejne" (en aflang Æske, hvis Laag var til at klemme fast og forsynet med Hank) eller med Gulerødder, Hvidroer eller stegte Kartoffler. Det sidste kunde jeg ikke staa for, og fik gerne min Moders Tilladelse til Følgeskabet, naar denne Ret stod paa Lokke seddelen.

Den bestod i, at vi stjal Kartoffler fra en nærliggende Kartoffelmark, samlede en Bunke knastørre Kokager sammen, anbragte Kartofflerne inde i Bunken og stak Ild paa. Naar Kokagerne var brændt ud, pillede vi med en Pind de næsten forkullede Kartoffler frem af Asken, gned det værste "sorte" af og spiste dem derefter med største Velbehag. Jeg har senere forsøgt mig i at stege Kartoffler paa Ilden i Kakkelovnen - men

det smagte ikke nær saa godt som min Barndoms i Kokager stegte Kartoffler, skønt der var baade Salt og Smør til. Mon det var Kokagerne, der manglede - eller maaske snarere Drengappetit? "Mellemmaden" og Ølflasken blev redelig delt imellem, og det var dejligt at ligge paa Maven i en Kløvermark med en Mellemmad i Haanden eller paa et Markgærde eller paa en græsrig Grøftkant. Tænderne kunne "løbe i vand" paa en, naar man laa og betragtede Bagsiden af den store, sorte Rugbrødsstykke med de store, overskaarne Kærner. Nu tror jeg ikke, jeg kunde spise en saadan Skive. Barndomsaarene er de bedste!

Storkeliv og Lærkesang

Naar Køerne ellers lod os i Fred, ledte vi som før nævnt efter Fuglereder eller laa i Græsset og betragtede Insektlivet nede mellem Straaene. Smaa Insekter af alle Former, især nogle bitte-smaa, purpurrøde interesserede os ved deres Farve og Lidenhed, eller vi væltede rundt og fangede Sommerfugle, et ikke særligt let Arbejde, der vanskeliggøres ved deres uberegnelige flugt.

Eller vi laa stille paa Ryggen med Hænderne under Hovedet og fulgte med Øjnene Storkene, naar de kom sejlene med stillestaaende Vinger, der kun nu og da slog et Par Slag for igen at slaa stive ud fra Kroppen, eller naar de i August holdt Flyveøvelser med Ungerne inden Afrejsen - saa kunde de i Flokke blive ved i Timevis at flyve i Rundkreds, rundt og rundt i Karrusel for at styrke Ungernes Vinger. Mange Historier kunde vi om Storken, og jeg ser endnu for mig den spankulere omkring paa Mark og Eng eller staa ganske stille paa et ben med tilbagebøjet Hals og det røde Næb hvilende paa Brystet.

Men Lærken var dog vor Yndlingsfugl, vi fulgte den fra den et

▲ Hyrdedrenge med udsmykket "Sct. Hans-ko" omkring 1900-1912. Foto: Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.

Par Alen over Reden begyndte at kvindre og lod de sitrende smaa Vinger hæve sig højere og højere op i Luften, indtil vi ikke kunne øjne den mere eller kun som en ganske lille Prik, stadig kvindende, jublende, en Livsglæde saa overvældende og straalende som næppe hos nogen anden Skabning.

Hjemefter

Naar Solen var gaaet ned, skulde vi til at "koble" og hjemefter. Tøjrepælen blev rykket op, Tøjret "vinket" og Køerne bundet sammen to og to med "Haandkøen" i Spidsen. "Haandkøen" var den fornemste i Flokken, første Ko til venstre, hvilke Egenskaber der skulde til for at naa denne Udmærkelse, aner jeg ikke, men faktisk er, at bemeldte Udmærkede Skabning af os Drengene blev behandlet med en vis Ærbødighed og Agtelse, som ikke vistest de andre Køer.

Hjemad gik det. Køerne kendte selv Vejen, traskede gennem Landevejens Støv, der stod i en Sky bag os. Solen var nede, Tusmørket kommet og de første Stjerner begyndte at tindre frem. Men vi var ogsaa hjemme nu, Vandtruget pumpet fuldt med frisk Vand, som Køerne forsigtigt sugede ind gennem den tykke Mule, og naar de var færdige, vendte de sindigt om fra Truget og traskede ind i Stalden en for en, til hver sin bestemte Baas: Et Øjeblik efter raslede Mælkespandene og man hørte Mælkestraalens Stritten i den tomme Spand. Dermed var den Friluftsdag til Ende.

St. Hansaften

Den gang i alt Fald var St. Hansaften en stor Dag for os Drengene. Saa skulde Hyrde drengene have deres "Haandko" pyntet med blomster, og saa gjaldt det om, hvem der havde den smukkeste

Udsmykning, og vi Drengene løb ud af Vejene for at møde dem og følge dem ind til Byen. Der blev ofte lagt stor Opfindsomhed for Dagen, og mangen en Ko mødte op med hele Blomsterkranse paa Hornene. Jeg kan mindes, at Købmand Ramløses Køer havde min særlige Interesse og Bevaagenhed.

Leg i Stald og Lade

Hos bemeldte Købmand Ramløse havde jeg i det hele taget mit Tilhold, naar der var Tale om Leg eller lignende.

Han havde sin Købmandsforretning paa Østergade, en af disse gammeldags Forretninger med alt muligt i een Guddommelighed, Tømmer og Tjære, Kul, Klipfisk og Kandis osv. Butikken laa naturligvis til Gaden, i en eenetages Bygning, bagtil laa Laden, Pakhuset, Ko- og Hestestalden m.m., med en mægtig Gaardsplads foran, hvor Bønderne "staldede" op, naar de kom til Byen.

Han havde en Søn, der hed Sophus som var jævnaldrende med mig, og var min Legekammerat. Altid gik jeg og rodede der, i Stald og i Lade, paa Kornloftet og i Karlekammeret. I Høstens Tid fik vi lov til at køre med den stive Høstvogn ud i Marken efter Sæd eller Hø, og selv om Vognen stødte aldrig saa meget, selv om vi var ved at faa "læssetræet", der laa og ramlede i Bunden af Vognen, over vore nøgne Fødder, var det dog en Herlighed at faa Lov til at være med, især paa Tilbagevejen ovenpaa Læsset, men denne sidste Gunstbevisning indtraf nu forresten ret sjældent.

Om Vinteren legede vi paa Høstænget og i Laden og gravede Gange i Høet, og Huller, hvor vi laa og fortalte Historier og nød Varmen og Duften fra Høet. ■

ET FOKUSERET, DYNAMISK OG FLEKSIBELT DYBDAHL

Hos Dybdahl er vi beviste om, at fremtiden stiller skarp på bæredygtig produktion og dette skaber en global udfordring.

DYBDAHL

ERHVERVSTØJ

www.mitdybdahl.dk

Vi arbejder hver dag ud fra, at det er vigtigt med en gennemsigtighed lige fra tråd, til produkt, til os, og til slutbruger.

Elektrikerens

- Landbrug
- Industri
- Bolig
- Belysning
- Døgnvagt

ELEKTRIKEREN NORD A/S
9760 Vrå - Tlf: 98 98 10 52
vraa@elektrikerenas.dk
www.elektrikerenas.dk

MUSEUMSBUTIKKEN

Caféen

Butikken

Den Gamle
Købmandsbutik

I vores hyggelige **café** kan du nyde frokost eller hjemmebagt kage.

Museumsbutikken er fyldt med spændende gaver til enhver og lækre specialiteter.

Den Gamle Købmandsbutik har åbent i skolernes ferier. Her får du en god historie med oven i handlen.

Der er fri entré i vores café, butik og hos Den Gamle Købmandsbutik.

VENDSYSSEL
HISTORISKE
MUSEUM

Vendsyssel Historiske Museum - Museumsgade 3 - 9800 Hjørring - Tlf. 96 24 10 50

Lø 1	Bilauget slynger honning
Sø 2	
Ma 3	
Ti 4	
On 5	Grundlovsdag
To 6	
Fr 7	
Lø 8	
Sø 9	
Ma 10	Bilauget arbejder i bigården
Ti 11	Workshop for slægtsforskere
On 12	Kystskiring ved Lønstrup
To 13	
Fr 14	
Lø 15	
Sø 16	
Ma 17	Bilauget arbejder i bigården
Ti 18	
On 19	
To 20	
Fr 21	Hjørring Dyrskue
Lø 22	
Sø 23	
Ma 24	Bilauget arbejder i bigården
Ti 25	Rubjerg Knude Fyr Workshop for slægtsforskere
On 26	
To 27	
Fr 28	
Lø 29	Den gamle købmandsbutik
Sø 30	Omvisninger på Bunkermuseet

JUNI

On 1	
To 2	Kløversti, Cykeltur
Fr 3	
Lø 4	Abning af bigård
Sø 5	
Ma 6	
Ti 7	
On 8	
To 9	Kristi himmelfart
Fr 10	
Lø 11	
Sø 12	
Ma 13	Bilauget arbejder i bigården
Ti 14	Workshop for slægtsforskere
On 15	
To 16	
Fr 17	
Lø 18	Guidet tur i xtremt bunkerbyggeri
Sø 19	Pinsedag
Ma 20	2. pinsedag
Ti 21	Bilauget arbejder i bigården
On 22	
To 23	Naturmødet
Fr 24	
Lø 25	Hjørrings middelalderkirker
Sø 26	
Ma 27	Bilauget arbejder i bigården
Ti 28	Hjørrings middelalderkirker
On 29	Nattergaletur i Tollestrup Mose
To 30	
Fr 31	

MAY

Ma 1	2. påskedag
Ti 2	
On 3	
To 4	Slægtsforskningscafé
Fr 5	
Lø 6	Det lille forårseftersyn
Sø 7	
Ma 8	
Ti 9	Workshop for slægtsforskere
On 10	
To 11	
Fr 12	
Lø 13	Gotisk skriftlæsning
Sø 14	
Ma 15	
Ti 16	
On 17	Levende kulturarv
To 18	Forår på Rubjerg Knude
Fr 19	
Lø 20	Fortidsmindedagen: Favrholte Oldtidssager
Sø 21	
Ma 22	Workshop for slægtsforskere
Ti 23	
On 24	
To 25	Byvandring for St. Bededag
Fr 26	
Lø 27	
Sø 28	
Ma 29	
Ti 30	

APRIL

JANUAR

FEBRUAR

Ma 1	
Ti 2	
On 3	
To 4	Slægtsforskningscafé
Fr 5	
Lø 6	
Sø 7	
Ma 8	
Ti 9	Workshop for slægtsforskere
On 10	Kulturfriskadellen
To 11	
Fr 12	
Lø 13	Gotisk skriftlæsning
Sø 14	
Ma 15	
Ti 16	
On 17	
To 18	
Fr 19	
Lø 20	Nyårsstur
Sø 21	
Ma 22	
Ti 23	Workshop for slægtsforskere
On 24	
To 25	
Fr 26	
Lø 27	
Sø 28	
Ma 29	
Ti 30	
On 31	

To 1	Slægtsforskningscafé
Fr 2	
Lø 3	
Sø 4	
Ma 5	
Ti 6	
On 7	
To 8	
Fr 9	
Lø 10	gotisk skriftlæsning
Sø 11	
Ma 12	
Ti 13	Præsentation af Arets Glesk 2024
On 14	Workshop for slægtsforskere
To 15	
Fr 16	
Lø 17	Voks-workshop
Sø 18	
Ma 19	
Ti 20	
On 21	
To 22	Den Gamle Købmandsbutik
Fr 23	
Lø 24	
Sø 25	
Ma 26	
Ti 27	Workshop for slægtsforskere
On 28	
To 29	

Fr 1	
Lø 2	
Sø 3	
Ma 4	
Ti 5	
On 6	MUSEETS FØDSELSDAG - JUBILÆUMSOMVINSNING
To 7	Slægtsforskningscafé
Fr 8	Kvindernes kampdag - rundvisning & workshop
Lø 9	Gotisk skriftlæsning
Sø 10	
Ma 11	
Ti 12	Workshop for slægtsforskere
On 13	Magasinvandring: 135 års indsamling af museumsgenstande
To 14	
Fr 15	Bryggerier & brendevinsbrennerier - foredrag & ølsmagning
Lø 16	Podning af æbleræer
Sø 17	
Ma 18	
Ti 19	
On 20	Arets metaldetektorfund
To 21	
Fr 22	
Lø 23	
Sø 24	Palmesøndag
Ma 25	Fåredag Påskeægslagt
Ti 26	
On 27	Workshop for slægtsforskere
To 28	Skærtorsdag
Fr 29	Langfredag
Lø 30	
Sø 31	Påskedag

JUBILÆUMSMÅNED

MARTS Vendsyssel Historiske Museum FYLDER 135 ÅR!!!

FASTE ARRANGEMENTER, HELE ÅRET RUNDT!

FORDELSPRIS
TIL MUSEUMSFORENINGEN
Se mere side 55

DET GAMLE RÅDHUS

FØRSTE TORSDAG I MÅNEDEN • 14.30-16.30

Slægtsforskningscaféen er en aktivitet under Slægthistorisk Forening for Hjørring og Omegn. Den første torsdag i månederne fra september til april, kl. 14.30-16.30, inviterer foreningen til møde på Det Gamle Rådhus i Hjørring. Møderne omhandler alle slægtsforskningsrelaterede emner. Møderne er åbne for alle, og der kræves ikke medlemskab af foreningen. Mange af deltagerne er nybegyndere udi slægtsforskningen. I gennemsnit besøger omkring 40 til 50 gæster de månedlige møder, og en vigtig begivenhed ved møderne er kaffepausen med småkager, der altid afføder megen snak og mulighed for nye slægtsforskningsbenedtskaber.

Entré: Gratis

- 4. JANUAR
- 1. FEBRUAR
- 7. MARTS
- 4. APRIL

SLÆGTSFORSKNINGSCAFÉ

DET GAMLE RÅDHUS

ANDEN LØRDAG I MÅNEDEN • 9.00-12.00

For ca. 150 år siden brugte man gotiske bogstaver på tryk og i håndskrift. De skrevne bogstaver adskiller sig fra de trykte og den senere skråskrift. Derfor er det nødvendigt at kunne læse gotisk håndskrift, hvis man vil studere tekster som f.eks. skøder og skifter. Sådanne tekster af deltagerens egne læser vi i fællesskab i den gotiske studiekreds, som mødes i Rådhuskælderen den 2. lørdag i måneden. Forinden er teksterne rundsendt til deltagerne, så man har mulighed for selv at prøve kræfter med indholdet. Alle er velkomne, og man kan komme på listen med de 15 andre slægtsforskere ved at maile til per.maack@andersen.mail.dk

Entré: Gratis

- 9. SEPTEMBER
- 14. OKTOBER
- 11. NOVEMBER
- 9. DECEMBER
- 13. JANUAR 2024

GOTISK SKRIFTLÆSNING

HISTORISK ARKIV

ANDEN OG FJERDE TIRSDAG I MÅNEDEN • 09.00-12.00

Workshoppen startede for fire år siden på initiativ af Gerda Jensen og Kurt E. Christensen. Anden og fjerde tirsdag i måneden kl. 9-12 indbydes nye og garvede slægtsforskere til at arbejde med deres interesse. Det er en gratis aktivitet, hvor arkivet giver kaffe, og samværet består i at hjælpe hinanden med at komme ind i de rigtige arkivalier via internettet. Alle medbringer deres computer, og det er en fordel at have et slægtsprogram i denne. Da både Gerda og Kurt bruger slægtsprogrammet Legacy, er det kun dette program, der bliver givet anvisning i brugen af. I fællesskab hjælpes gruppen ad med at løse de problemer, man støder på.

Entré: Gratis

- 9. + 23. JANUAR
- 13. + 27. FEBRUAR
- 12. + 26. MARTS
- 9. + 23. APRIL
- 14. + 28. MAJ
- 11. + 25. JUNI

WORKSHOP FOR SLÆGTSFORSKERE

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

ONSDAG D. 10. JANUAR • 17.00-18.30

Kultur og aftenmad i en mundfuld. Årets kulturfrikadelle på Vendsyssel Historiske Museum står på foto-frikadelle-leg. Vi mødes til fælles spisning på det gamle rådhus på Torvet i Hjørring. Når vi har spist, går vi i udstillingen I skyggen, der handler om Danmarks første kvindelige fotografer, hvor vi leger små fotolege. Vi skal blandt andet spille vendespil med historiske fotos, farvelægge et sort-hvidt fotografi og prøve at tage billeder med et polaroidkamera. Husk at købe jeres billet til arrangementet på forhånd.

Tilmelding: place2book.com/da/sw2/sales/nspmsxu3g2

Entré: 45 kr. inkl. aftenmad

FOR BØRN

KULTURFRIKADELLEN - FOTOFRIKADELLELEG PÅ VHM

SOMMERHYGGE I SOMMERLANDET

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

LØRDAG D. 20. JANUAR • 13.00-16.00

NYTÅRSKUR

Entré: gratis

Traditionen tro inviterer Vendsyssel Historiske Museum til den årlige nytårskur på Det gamle Rådhus i Hjørring. Om formiddagen præsenteres årets Vendsyssel Nu & Da 2023 for museumsforeningens medlemmer. Eftermiddagen indledes med en velkomst og et let traktament i museets café kl. 13. Kl. 14-16 er der oplæg, der både ser tilbage og frem mod året, der kommer. Alle er meget velkomne.

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

TIRSDAG TIL FREDAG I UGE 7 OG 8 • 11.00-15.00

DEN GAMLE KØBMANDS-BUTIK HAR ÅBENT

Entré: Gratis adgang til købmandsbutikken.

Oplev den ægte, gammeldags købmandsstemning fra en svunden tid, hvor selvbetjeningen ikke var opfundet endnu. Gør et godt køb, og få en god snak med museets professionelle købmænd, der står klar til at fortælle om handel i gamle dage og er garanter for god, personlig betjening. Her kan købes spegepølser, slik og meget andet godt, der huskes fra gamle dage. Den gode og personlige service er endda helt gratis!

HIRTSHALS MUSEUM

TIRSDAG D. 13. FEBRUAR • 19.00-20.30

inkl. smagsprøver

PRÆSENTATION AF ÅRETS BJESK 2024

Entré: 75 kr. (Inkl. smagsprøver)

I aften kan du få præsenteret og smage på Årets Bjesk 2024 brygget af Bjesklauguet v/Hirtshals Museum. Den er lavet på porse, lyng og malurt. Du kan i aften også smage på tidligere udgaver af Årets Bjesk. Herudover vil der naturligvis blive fortalt om, hvorfor bjesken spiller en helt central rolle i Hirtshals, om hvilke klitplanter vi laver bjesk af mm. I aften kan du samtidig få blandet din egen flaske bjesk, hvis du medbringer en flaske smagsneutral snaps som f.eks. Aalborg Klar Snaps eller Brøndums Snaps. Vi glæder os til at byde jer velkommen på Hirtshals Museum til en aften i bjeskens tegn.

LANDSKABS- OG LANDBRUGSMUSEET

SØNDAG D. 17. FEBRUAR • 10.00-14.00

VOKS-WORKSHOP

Entré: Der betales for materialer.

Der fremstilles produkter af bivoks som cremer, vokslys og wrap. Hvis man ønsker at fremstille produkter, er der tilmelding.

Se mere på bilaugets hjemmeside: www.bilauget-mosbjerg.dk

Pris: Der betales for materialer. Hvis man ønsker at betale for resten af museet, betales der entré.

JUBILÆUMSMÅNED

Vendsyssel Historiske Museum FYLDER 135 ÅR!!!

Vendsyssel Historiske Museum blev grundlagt den 6. marts 1889, derfor markerer vi museets 135års jubilæum med en perlerække af arrangementer i løbet af marts måned, herunder omvisninger i museets udstillinger og magasiner, fokus på detektorfund og lidt festligt til ganen!

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

ONSDAG D. 6. MARTS • 14.00-15.00

I dag fylder Vendsyssel Historiske Museum 135, år og vi markerer dagen med en gratis festlig jubilæumsomvisning på museet, hvorefter der er mulighed for at købe kaffe/te og fødselsdagslagkage i museumscaféen.

MUSEETS FØDSELSDAG - JUBILÆUMSOMVISNING

Entré: Gratis omvisningen, når entréen er betalt.

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

ONSDAG D. 13. MARTS • 19.00-20.30

Vendsyssel Historiske Museum har indsamlet museumsgenstande gennem mere end 135 år. Det hele startede med, at vendelboerne overdrog deres oldtidsfund til den arkæologisk interesserede tandlæge J.J. Lønborg Friis, som senere var primus motor bag stiftelsen af Vendsyssel Historiske Museum. Siden da er mange genstande kommet til, og de er i dag med til at dokumentere landsdelens historie. Som museum er vi forpligtet til at bevare museumsgenstandene for eftertiden, og mange af dem bliver kun lejlighedsvis taget frem til forskellige udstillinger. Registratør Peter Gravers Nielsen fortæller om nogle af de mest interessante genstande fra museets mangeårige registrering, indsamling og bevaring. Adresse: Fanøvej 4, 9800 Hjørring

MAGASINVANDRING: 135 ÅRS INDSAMLING AF MUSEUMSGENSTANDE

Entré: 80 kr. Fordelspris: 60 kr.

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

FREDAG D. 15. MARTS • 18.00-21.00

Kom til et spændende foredrag om Hjørrings vigtigste erhverv i 1800'erne. Butikschef Merethe Degn Nielsen fortæller den spændende historie. Vi får besøg af Bryghuset Vendia, som præsenterer deres udvalg af øl. Der serveres tapas efter foredraget.

BRYGGERIER & BRÆNDEVINS- BRÆNDERIER I HJØRRING - FOREDRAG & ØLSMAGNING

Tilmelding: Send SMS til 30388650 eller på mail mdn@vhm.dk senest 1. marts

Entré: 125 kr. inkl. tapas og smagsprøver på øl

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

ONSDAG D. 20. MARTS • 19.00-20.30

Hvad er der blevet fundet i Vendsyssels muld i 2023? Michael Ejstrup og Michael Vinter fortæller om sidste års flotteste og mest interessante metaldetektorfund fra hele landsdelen, og samtidig kan genstandene ses "live", før de sendes til Nationalmuseet.

ÅRETS METALDETEKTORFUND

Entré: 60 kr. Fordelspris: 40 kr.

FORDELSPRIS
TIL MUSEUMSFORENINGEN
Se mere side 55

FYR, STRAND OG LÆGEPLANTER

LANDSKABS- OG LANDBRUGSMUSEET

ONSDAG D. 6. MARTS • 19.00-21.00

LAUGSAFTEN PÅ LANDSKABS- OG LANDBRUGSMUSEET I MOSBJERG

I aften mødes frivillige medarbejdere og andre interesserede på museet i Mosbjerg. Afholdte aktiviteter i 2023 evalueres, og der kastes lys over de kommende aktiviteter i 2024. Alle med interesse for museet opfordres til at møde op.

Tilmelding skal ske til museumsinspektør Chrestina Dahl pr. mail på che@vhm.dk

Entré: Gratis

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

FREDAG D. 8. MARTS • 14.00

KVINDERNES KAMPDAG - RUNDVISNING & WORKSHOP

Vi sætter fokus på stærke kvinder med en rundvisning i udstillingen "I skyggen", som handler om nogle af de første kvindelige fotografer. Museets direktør Anne Dorthe Holm viser rundt og fortæller bl.a. om Hjørrings egen Kirstine Lund, der bl.a. samarbejdede med museets stifter J. J. Lønborg Friis om at fotodokumentere vendelbodragter og vendsyssel-ske skikke omkring forrige århundredeskifte. I vores krearum vil vi lave typisk "rødstrømpe krea", hønsestrikk og broderi. Vores café er naturligvis åben, så her har du mulighed for at købe frokost eller hjemmebagt brød og kage.

Entré: 50 kr.

LANDSKABS- OG LANDBRUGSMUSEET

LØRDAG D. 16. MARTS • 13.00-15.00

PODNING AF ÆBLETRÆER

Her kan du medbringe kviste fra dit favoritæbletræ eller en kvist fra din barndoms æbletræ og lære at pøde dem på en ny grundstamme. Således kan du få et nyt æbletræ med en spændende historie til at vokse i din egen have. Du kan også på denne måde lave en spændende og unik gave. Alle kan lære det. Du behøver ikke selv at medbringe pødekviste, idet vi har mange, du kan vælge imellem. Det er naturvejleder Karsten Hansen, som mange kender fra tv, der vil undervise og hjælpe dig med at lave dit eget æbletræ - et træ, der kan blive en voksende glæde.

Entré: 60 kr. plus betaling for podemateriale.

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

SØNDAG D. 24. MARTS • 11.00-15.30

FOR BØRN

PÅSKEÆGSJAGT

Kom og vær med til æggejagt i vores hyggelige have. Påskeharen har været på spil. Kan du finde gemmestederne? Vores café er naturligvis åben, så her har du mulighed for at købe frokost eller hjemmebagt brød og kage.

Entré: Almindelig entré

BØRN OG UNGE OP TIL
18 ÅR HAR ALTID GRATIS ENTRÉ

I MARK OG SKOV

FORDELSPRIS
TIL MUSEUMSFORENINGEN
Se mere side 55

LANDSKABS- OG LANDBRUGSMUSEET

LØRDAG D. 24. MARTS • 13.00 - 16.00

Kom og se vores nyfødte lam. Netop nu har mange af vores klitfår læm-met, og der er mange lam at kigge på. Oplev lammene, når de lystigt hopper over græstuerne, og når de dier hos fårene. Du kan klappe et lam og mærke den bløde pels. Der vil også blive vist fåreklipping, og du kan få uld med hjem til hobbybrug. Der vil blive mulighed for smagsprøver af lammekød ved bålet. Tag børn og børnebørn med.

FÅREDAG

Entré: 50 kr.

OGSÅ
FOR
BØRN

LANDSKABS- OG LANDBRUGSMUSEET

SIDST I MARTS ELLER FØRST I APRIL • 10.00

EN FORÅRS-DAG I MARKEN

I dag får vi besøg af maskinfolkene fra Marklauget, der vil hjælpe til med at gøre markerne klar, så vi samme dag kan få sået vårbyg. På dagen vil Marklauget stå klar til en god snak om arbejdet i marken, gamle traktorer og maskiner, så kig endelig forbi til en dag i den friske luft i marken. I løbet af foråret og sommeren vil man kunne følge væksten i markerne, frem til at afgrøderne skal høstes i august på museets store høstdag.

Afholdes en lørdag sidst i marts eller først i april – endelig dato fastsættes senere. Følg med på vhm.dk eller Facebook.

Entré: Gratis (hvis man ønsker at se resten af museet, betales der entré.)

LANDSKABS- OG LANDBRUGSMUSEET

LØRDAG D. 6. APRIL • 10.00 - 11.30

DET LILLE FORÅRS-EFTERSYN HOS BIERNE

Medlemmer af Bilaugget mødes i bigården, hvor vi ser hvordan bierne har klaret vinteren.

Entré: Gratis (hvis man ønsker at se resten af museet, betales der entré.)

VENDSYSEL HISTORISKE MUSEUM

ONSDAG D. 17. APRIL • 19.00 - 20.30

FOREDRAG: MENNESKE, GENSTAND OG RITUAL I SENMIDDELALDEREN

Fra Volstrup Kirke er der bevaret en skulptur forestillende den plagede Kristus, der forud for dom og korsfæstelse er bundet til marterpælen. Skulpturen, der i dag indgår i Nationalmuseets udstilling, er usædvanlig i dansk sammenhæng, og giver et indblik i middelalderens forestillings-verden, tro og kirkelig praksis. Med udgangspunkt i skulpturen giver museumsinspektør Morten Larsen fra Nationalmuseet et indblik i mid-delalderens tro og fromhedsliv og blotlægger, hvordan genstande og objekter af religiøs karakter kunne forme mennesker og begreber.

Entré: 80 kr. Fordelspris: 50 kr.

RUBJERG

TORS DAG D. 18. APRIL • 19.00-21.00

Det store drama på Knuden fortsætter. Her hersker naturkræfterne. Hvis vejret er til det, går vi ned på stranden ved Grønne Rende for at opleve Knuden fra dens mest storslåede side. Alternativt går vi ind i plantagen. Turen kræver godt bentøj og solidt fodtøj. Tag aftenkaffen med.

Adresse: P-plads ved Fyrvejen

FORÅR PÅ RUBJERG KNUDE

Entré: gratis

SÆBY

LØRDAG D. 20. APRIL • 14.00-15.30

Favrholt Oldtidsagre er et over 2000 år gammelt kulturlandskab med bevarede markskel fra den tidlige jernalders dyrkningssystemer. Arealet er i dag et fredet naturområde med offentlig adgang, ejet af Vendsyssel Historiske Museum. Kom på tur med arkæolog og overinspektør Michael Vinter, der fortæller historien om fredningen, vedligeholdelsen, og hvilke spor vores forfædre har efterladt sig.

Adresse: Mariendalsvej 7, 9300 Sæby

Entré: Gratis

HJØRRING

TORS DAG D. 25. APRIL • 19.00-21.00

INKL.
varme
hveder

BYVANDRING FØR ST. BEDEDAG

Som så mange andre gamle ting er Store Bededag kommet på muse-um efter at være blevet afskaffet. Vendsyssel Historiske Museum holder derfor ved traditionen og gennemfører den årlige Store Bededags-byvandring med efterfølgende varme hveder i museumscaféen.

For ca. 200 år siden var det skik, at markere Store Bededagsaften med en spadseretur på byens fæstningsvolde, før man vendte hjem og spiste hveder til aftenen. Tag med på byvandring denne forårsaften, og hør om traditionen med at spise hveder aftenen før Store Bededag, om volden i parken Christiansgave og om andre aspekter af det gamle Hjørrings spændende historie. Turen slutter ved museet, hvor der serveres kaffe/te med hveder i museumscaféen.

Entré: 95 kr. inkl. kaffe/te med varme hveder. Fordelspris: 75 kr.

HJØRRING

TORS DAG D. 2. MAJ • 19.00-21.00

Forårsaften med cykeltur på Kløverstien i Hjørring. Det er den natur-skønne 10-kilometer rute, som følges. På turen gøres der nogle stop med fortælling. Der gøres også et stop, hvor du kan nyde din medbragte aftenkaffe.

Adresse: Springvandspladsen foran rådhuset

KLØVERSTI - CYKELTUR

Entré: gratis

BØRN OG UNGE OP TIL 18 ÅR HAR ALTID GRATIS ENTRÉ

KOGEKONE OG EFTERÅRSFERIE

FORDELSPRIS TIL MUSEUMSFØRENINGEN
Se mere side 55

LANDSKABS- OG LANDBRUGSMUSEET

LØRDAG D. 4. MAJ • 10.00-12.30

ÅBNING AF BIGÅRDEN

Bilaugets medlemmer mødes i bigården for at gennemgå bistaderne, rense staderne og give bierne nye vokstavler. Nu starter sæsonen for alvor.

Entré: Gratis (hvis man ønsker at se resten af museet, betales der entré.)

LANDSKABS- OG LANDBRUGSMUSEET

13., 21. OG 27. MAJ, 10., 17., OG 24. JUNI • 19.00-21.00

BILAUGET ARBEJDER I BIGÅRDEN

Medlemmer af bilauget varetager pasning af bierne. Der diskuteres forskellige emner og strategier, og der udveksles erfaringer om biavl.

Dato: Mandag den 13. maj, tirsdag den 21. maj, mandage den 27. maj, 10., 17. og 24. juni 2024

Entré: Gratis (hvis man ønsker at se resten af museet, betales der entré.)

BUNKERMUSEET

LØRDAG D. 18. MAJ • 14.00-15.30

GUIDET TUR I XTREMT BUNKERBYGGERI

Når Xtrem Hirtshals af holdes pinselørdag, er der mulighed for at blive klogere på byens nok mest ekstreme byggeri, nemlig det tyske bunkeranlæg, som blev opført som del af Atlantvolden under Anden Verdenskrig. Bunkerne var en del af den stærke befæstning af den strategisk vigtige havn i Hirtshals. På turen oplever man nogle af de omkring 70 lokaliteter, der findes i tyskernes gamle 10. hærkystbatteri. Undervejs ser man kanonstillingerne, beboelsesbunkerne, hospitals- og køkkenbunkere og mange andre levn fra besættelsestiden. På rundvisningen vil man også færdes i løbegravene mellem bunkerne og måske få et indtryk af soldaternes hverdag.

Entré: 60 kr

HIRTSHALS

TORS DAG TIL LØRDAG D. 23., 24. OG 25. MAJ

Der er igen Naturmøde i Hirtshals. Her kan du mødes med alle de andre, som også interesserer sig for naturen – lige fra forskeren over landmanden til lystfiskeren og hundelufteren. Vi skal debattere, opleve, føle, smage og lære om naturen. Blive klogere på, hvad naturen betyder for os – og for alle de andre. Årets tema er "Bro eller barriere".

Læs mere her: naturmoedet.dk

NATURMØDET

Entré: gratis

FOTOGRAFI OG GYS FOR BØRN

HJØRRING

TIRSDAG D. 28. MAJ • 16.30-18.00

KIRKEVANDRING: HJØRRINGS MIDDLEALDERKIRKER

Middelalderkirkerne i Hjørring, Sankt Catharinæ, Sankt Hans og Sankt Olai, er byens ældste stående bygninger. De fortæller ikke kun om tro og kirkens magt, men også om Hjørring som by i middelalderen. Museumsinspektør Lars Ole Hasager Kirk er middelalderarkæolog og fortæller på denne kirkevandring om de enkelte kirker, de bygningshistoriske detaljer, som kan iagttages, og om kirkerne som en kilde til Hjørrings historie.

Adresse: Mødested: Foran museets indgang, Museumsgade 3, 9800 Hjørring

Entré: 75 kr. Fordelspris: 60 kr.

TOLLESTRUP

ONSDAG D. 29. MAJ • 20.00-22.00

NATTERGALETUR I TOLLESTRUP MOSE

Det kan ikke blive sommer, før man har hørt nattergalen. Du får mulighed for at høre fuglens fantastiske sang på en aftenetur i Tollestrup Mose, hvor nattergalen er fast ynglefugl. Vi lytter til den dejlige fuglesang og ser på engens blomster. Der er flere fugtige steder, så gummistøvler anbefales. Alle er velkomne.

Adresse: Hos Orla Nielsen, Mosevej 16, Tollestrup

Entré: gratis

LANDSKABS- OG LANDBRUGSMUSEET

LØRDAG D. 1. JUNI • 10.00-14.00

BILAUGET SLYNGER HONNING

Medlemmer af Bilauget tager honning fra bierne, skræller vokstavlerne, der derefter slynges. Honningen kan herefter sælges som nyslyngt honning. Besøgende er velkomne til at deltage i processen og smage honningen.

Entré: Gratis (hvis man ønsker at se resten af museet, betales der entré.)

LØNSTRUP

ONSDAG D. 12. JUNI • 17.00-18.30

KYSTSIKRING VED LØNSTRUP - HVAD GØR KOMMUNEN, OG HVILKEN NATUR ER HER?

Havet nedbryder kysten ved Lønstrup. I en periode på ca. 200 år rykkede kysten hvert år i gennemsnit 1,3 meter tilbage. Efter en voldsom storm i 1981 kom havet helt ind til redningshuset, og herefter begyndte man at kystsikre. Specialkonsulent Thomas Lomholt fra Hjørring Kommune vil på en vandretur fortælle om, hvor, hvordan og hvorfor der kystsikres og ikke kystsikres. Naturvejleder Jakob Kofoed vil undervejs fortælle om klintens tilblivelse, planter og dyr.

Adresse: Bådepladsen i Lønstrup

Entré: gratis

BØRN OG UNGE OP TIL
18 ÅR HAR ALTID GRATIS ENTRÉ

JULEMARKED OG BJESK

RUBJERG

TIRSDAG D. 25. JUNI, 16., 23. OG 30. JUNI SAMT 6. AUG. • 10.30-12.00

Her besvares alle de spændende spørgsmål om fyret: Falder fyret alligevel snart i havet? Hvor kommer sandet fra, og hvor er det på vej hen? Gennem små eksperimenter finder vi ud af, hvad sandet egentlig består af, og hvordan man kan dæmpe sandflugten. Naturvejlederen fortæller om fyrets dramatiske historie, kampen mod sandflugten og dannelsen af det imponerende landskab.

Adresse: P-pladsen ved Fyrvejen

Entré: 50 kr.

RUBJERG KNUDE FYR

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

D. 29. JUNI TIL 11. AUGUST • 11.00-15.00

Oplev den ægte, gammeldags købmandsstemning fra en svunden tid, hvor selvbetjeningen ikke var opfundet endnu. Gør et godt køb, og få en god snak med museets professionelle købmænd, der står klar til at fortælle om handel i gamle dage og er garanter for god, personlig betjening. Her kan købes spegepølser, slik og meget andet godt, der huskes fra gamle dage. Den gode og personlige service er endda helt gratis!

Entré: Gratis adgang til købmandsbutikken.

DEN GAMLE KØBMANDS- BUTIK HAR ÅBENT

BUNKERMUSEET

SØNDAG D. 30. JUNI SAMT SØNDAG-TORS DAG I UGE 27 - 33 • 14.00-15.30

Søndag til torsdag i skolernes sommerferie kan du blive klogere på de tyske bunkeranlæg i Hirtshals, som var meget stærkt befæstet under Anden Verdenskrig. Kom med rundt til nogle af de 70 lokaliteter, der er i tyskernes gamle 10. Batteri - vi ser på udstillinger i beboelsesbunkere, hospitals- og køkkenbunker og meget mere. Vi vil på rundvisningen også færdes i løbegravene mellem bunkerne og måske få en fornemmelse af, hvordan det var at være tysk soldat i dette lille hjørne af den store krig.

Sidste dag er torsdag den 15. august.

Entré: 60 kr, børn gratis

OMVISNINGER PÅ BUNKERMUSEET

LANDSKABS- OG LANDBRUGSMUSEET

UGE 27-31

Oplev på nært hold, hvordan man levede på landet gennem den første halvdel af 1900-årene, når husmandsstedet på Landskabs- og Landbrugsmuseet igen i år er beboet. Her lever familier i skolernes sommerferie fra uge 26 til og med onsdag i uge 32, som man gjorde i første halvdel af 1900-årene; dvs. uden radio, fjernsyn, køleskab, smartphone, tablet eller anden form for moderne bekvemmelighed. Dagen går bl.a. med at tilberede dagens måltider på gammeldags manér, passe dyrene, arbejde i marken og holde køkkenhaven. Således har gøremålene og samværet i familierne her en ganske anden form, end i dagligdagen anno 2024.

Entré: 40 kr.

HUSMANDSSTEDET ER BEBOET

ANNOUNCE

Vi har format til dine tryksager

Vestergaards

- en verden af tryksager

Lyngvej 3 · 9000 Aalborg

www.vestergaards.com • Tlf. 9892 0500

ANNOUNCE

telesikring kan med sine mere end 50 års erfaring, hjælpe dig med at sikre dit hjem. Så du kan have overskud til, det du gør bedst.

telesikring er en landsdækkende virksomhed, med lokale sikringsteknikere og lokale konsulenter i hvert område.

Vi tror på, at et lokalt kendskab er essentielt for at kunne tilbyde brugertilpassede sikringsløsninger og hensigtsmæssig service. Hos telesikring leverer vi løsninger til private og erhverv.

Vores hovedfokus er at opretholde en tæt dialog med dig som kunde, så vi kan finde netop de løsninger, der dækker dine ønsker og behov - nu og i fremtiden.

Crow alarmsystemer

Crows systemer er den nyeste generation af alarm og sikkerhedssystemer der integrerer almindelige alarm og smart-alarm, baseret på de højeste standarder indenfor sikkerhed af dit hjem

Privatalarm

Abonnementspris fra 249,-

Etablering fra 1.495,-

Skal I have fleksible løsninger, der er tilpasset jeres behov?

Vi giver jer nærværende og professionel rådgivning, så vi sammen sikrer, at I får overskud til det, I gør bedst

Så giv et kald på +45 70 13 32 33

Den lille gravsten på Hjørring Kirkegård

– en historie om medmenneskelighed og venskab

Af Jens-Christian Hansen
museumsinspektør

Når man går en tur på kirkegården, oplever man sommetider små gravsten med et fornavn på. Nogle af dem har også fået indhugget årstal. Ofte er disse små sten gravminder for børn, der kun fik et alt for kort liv.

En af dem kan ses ved det nordre kirkegårdsdige på Hjørring Kirkegård og er et minde om den historie, der er blevet fortalt på side 12 i dette magasin. Selve stenen har dog også haft en noget omtumlet historie og har været på en næsten lige så lang rejse som den lille dreng, den skal minde os om. På en måde kan man faktisk sige, at den er blevet til hele tre sten, der holder mindet om Klaus i live.

I den foregående artikel blev historien om, hvordan flygtningefamilien fik en gravsten til Klaus af en venlig og medmenneskelig modstandsmand, fortalt. I denne artikel fortsættes beretningen med en

▲ I dag står gravstenen igen på sin oprindelige plads på Hjørring Kirkegård. Den kom hjem til Hjørring i august 2022 efter at have været opstillet i Münster i næsten 40 år.

fortælling om gravstedets og gravstenens rejse, og hvorledes Klaus' familie stadig har kontakt til modstandsmandens familie i Hjørring.

Der skulle gå godt ti år, før familien igen kunne besøge Klaus' gravsted i Hjørring. I 1957 kørte Katrin og Peter sammen med deres forældre Lotte og Fritz samt deres tante Anneliese til Danmark for at besøge gravstedet og deres danske bekendte. Efter et årti, hvor familielivet var blevet normaliseret efter krigen med skolegang, arbejde og private relationer, blev gensynet med Hjørring et smertefuldt minde om flugt og fordrivelse – og især den lille femårige Klaus' død 12 år forinden. At familien Bak fortsat sørgede for, at gravstedet fremstod smukt med friske blomster, var samtidig en stor trøst for familien. Gensynet med Hans Peter Thomsen, der havde skænket gravstenen, og hans familie var særligt glædeligt, og kontakten mellem familierne blev i de følgende år opretholdt. I 1976 besøgte Katrin således igen familien Thomsen sammen med sin mand Jürgen og deres børn, og Jürgen besøgte påny Hjørring i forbindelse med en forretningsrejse nogle år senere.

I 1960'erne var Klaus' grav tæt på at blive flyttet fra Hjørring Kirkegård til en kirkegård for tyske

soldater og flygtninge ved Karup. Dette skulle ske som følge af en aftale mellem den danske stat og Forbundsrepublikken Tyskland om at sammenlægge gravsteder på større kirkegårde i 1963. I 1966 fik Klaus' forældre meddelelse om, at deres søn skulle flyttes til Karup sammen med knap 50 andre tyskers jordiske rester. På dette tidspunkt var Klaus' grav det sidste flygtningegravsted, der fortsat var synligt på Hjørring Kirkegård. Årsagen hertil har antagelig især været gravstenen, der var et mere varende gravminde end de øvrige flygtningegraves primitive kors, og ikke mindst den lokale familie Baks kærlige pleje af gravstedet, en gerning, der senere blev videreført af en niece. Lotte og Fritz Fieguth protesterede derfor mod den planlagte ekshumering af deres søn over for de tyske myndigheder. Menighedsrådet i Hjørring gav familien medhold i sagen, da man her mente, at ekshumeringen og genbegravelsen af de tyske flygtninge krænkede gravfreden. Sagen endte med, at gravstedet forblev urørt, så Klaus fortsat har sit sidste hvilested i Hjørring.

Da Fritz Fieguth døde i 1984, havde det været hans sidste ønske, at hans søns gravsted skulle flyttes til Münster. Lotte og Anneliese havde i den forbindelse købt et familiegravsted, hvor der også var plads til den lille gravsten, som siden 1945 havde stået i Hjørring. Det blev aftalt med Kirkegårdsforvaltningen i Hjørring, at Lotte og Anneliese kunne hente stenen i 1985, hvorefter en tilsvarende sten blev stillet på graven. Også ved denne lejlighed blev familien Thomsen besøgt, og den hjertelige forbindelse opretholdt.

Kontakten mellem familierne var i en årrække ebbet ud, indtil Hans Peter Thomsens barnebarn Kirsten fik genetableret den ved at opsøge Klaus' bror Peter i 2015. Historien om gravstenen for den lille flygtningedreng, der døde i Hjørring i befrielsessommeren 1945, var fortsat i levende erindring i begge familier i både Danmark og Tyskland. På baggrund af korrespondancen mellem familierne blev Klaus' historie nedskrevet og publiceret i det lille hæfte "Historien om Klaus-stenen". I august 2022 besøgte Katrin og Peter derfor igen Hans Peter Thomsens efterkommer i Hjørring sammen med deres ægtefæller, børn og børnebørn. Anledningen var, at de ønskede, at Klaus' første gravsten skulle vende tilbage til sin oprindelige placering på Hjørring Kirkegård, hvor de mente, at den hørte hjemme.

I dag findes der tre gravsten, der minder om Klaus. Den oprindelige, der igen er at finde på Hjørring Kirkegård; den nyere fra 1980'erne, som nu findes på familiegravstedet i Münster-Lauheide; samt endnu en sten, som Vendsyssel Historiske Museum

► Familien Fieguth besøger familien Thomsen i Danmark, 1957.

► Klaus' oprindelige gravsten fra 1945 stod i årene 1985-2022 på familiegravstedet i Münster-Lauheide, hvor Klaus' far Fritz blev begravet i 1984. Hans mor Lotte, der døde i 1996, og hans tante Anneliese, der døde i 2007, hviler også på kirkegården.

► I Hjørring satte kirkegårdsforvaltningen en ny sten for Klaus, der kom til at markere gravstedet i de følgende årtier.

► Ved besøget i Hjørring i august 2022 besøgte familien Fieguth bl.a. Vendsyssel Historiske Museum og fik en omvisning i udstillingen "Vendsyssel Besat". Her er de fotograferet i museets urtehøve foran Sindal gamle præstegård.

▲ Klaus' søskende Katrin og Peter satte den oprindelige gravsten tilbage på dens plads på Hjørring Kirkegård i august 2022. De syntes, at den hørte hjemme her. Den nyere gravsten fra 1980'erne blev herefter flyttet til familiegravstedet i Münster.

► I 2020 åbnede Vendsyssel Historiske Museum udstillingen "Vendsyssel Besat" om landsdelen under besættelsen og tiden, der fulgte. Et af udstillingens emner var de tyske flygtninge og den tragiske historie om Klaus. I den forbindelse fik museet lavet en kopi af den oprindelige sten.

fik lavet som en kopi af den oprindelige til udstillingen "Vendsyssel Besat". I museets udstilling er et af emnerne de tyske flygtninges skæbne i landsdelen i slutningen af og efter besættelsen. Det var denne gravsten, som Katrin og Peter fik at se ved deres besøg i august 2022. Klaus' historie fremhæves i udstillingen som et stærkt eksempel på, hvordan krig, flugt og fordrivelse for altid ændrede uskyldige familiers skæbner. I forbindelse med et interview til avisen Nordjyske under deres museumsbesøg udtalte søskendeparret, at ringen nu var sluttet ved, at gravstenen var kommet tilbage på sin oprindelige plads, og den nyere gravsten blev taget med til Münster. Historien om deres brors alt for tidlige død var blevet til en fortælling om medmenneskelighed og venskab på tværs af landegrænser på trods af en traumatisk fælles historie. ■

KILDER

Følgende kilder har dannet grundlag for artiklerne om flygtningedrengen Klaus Fieguth og hans gravsten i dette nummer af Magasinet VHM:

- Hæftet "Historien om Klaus-stenen – den lille sten med den store historie!" af Kirsten Lind Hansen, der fås ved henvendelse til museet.
- Fotos og dokumenter afleveret af familien Lind Thomsen til Historisk Arkiv ved Vendsyssel Historiske Museum.
- Artiklen "Deres fem-årige bror døde, og det trak dybe spor – men i dag er der kun plads til varme følelser" af Claus T. Kræmmergaard i Nordjyske, den 10. august 2022.

ANNOUNCE

Din lokale Skov- Have & Park butik

Alt indenfor salg, service og udlejning af maskiner

ANNOUNCE

Forretningsrådgivning i øjenhøjde

Vi kan hjælpe dig med at planlægge, installere og drifte din it-infrastruktur.

Det kan du stole på...

montes.dk

VENDSYSSELS FORHISTORIE - set fra luften.

Af Michael Vinter
overinspektør

Museumsinspektør Stiesdal har faaet flyvercertifikat, da Nationalmuseet mener at kunne skaffe større oldtidsresultater ved at gaa højt til vejr. Harald Blaatand: -Kik under den fjerde sten bag Rasmus Madsens hønsehus i Jelling, der ligger min dagbog, - men De har det ikke fra mig! Bo Bojesens tegning i Politiken d. 24. maj 1955.

Vendsyssel Historiske Museum har i årtier med vekslende intensitet anvendt arkæologisk luftfotografering som en metode til at kortlægge spor af vores forfædres bopladser ude i det åbne land.

Det er ingen nyhed blandt arkæologer, at man kan se spor af forhistoriens vendelboers huse og aktiviteter aftegnet i kornet på markerne. Der hvor der har været gravet stolper og affald ned, er der bedre vækstbetingelser for kornet, som vil blive højere og modne senere her end andre steder på marken.

Arkæologisk luftfotografering opstår allerede i 1930'erne i England og har siden fundet anvendelse i store dele af Europa. Under den kolde krig var der dog strenge flyverestriktioner i mange lande, hvilket begrænsede metodens anvendelighed og udbredelse. I Østeuropa er der først kommet gang i luftfotograferingen efter murens fald, men derefter er det til gengæld gået stærkt. Allerede midt i 1950'erne blev en af Nationalmuseets inspektører udstyret med et flyvercertifikat og kameraudstyr, men, som han selv senere skrev, så blev det ikke til så meget, fordi der også var mange andre opgaver, der skulle løses. Som det ses på karikaturtegningen af Bo Bojesen, så åbnede tiltaget op for en del spøgefuldheder.

I slutningen af 1960'erne overfløj den engelske professor St. Joseph særlig det vestlige og nordlige Jylland flere gange og fik taget fine billeder af mange sidenhen klassiske jernalderbopladser. Siden fulgte flere primært vest- og nordjyske lokalmuseer trop, men det var først med Lis Helles Olesens projekt "Fortiden set fra himlen", der udgik fra Holstebro Museum i 2007-11, at metoden blev systematisk implementeret. Projektet føjede hundredvis af nye, ukendte lokaliteter til den nationale database. Hendes arbejde videreføres i dag af LAC (Luftfotoarkæologisk Center), der også har til huse på Holstebro Museum.

Indtil 2008 blev så godt som alle luftfotoarkæologiske opdagelser gjort fra små Cessna-sportfly bemandede med 1-2 arkæo-

loger, 1 pilot og et digitalt spejlreflekskamera. Siden da kan mange opdagelser gøres fra skrivebordet, fordi der produceres et stigende antal såkaldte ortofotokort, som de fleste kender fra Googlemaps og andre kortportaler. De er lavet på basis af vertikale serier af luftfotos i høj ophøjning, der siden er sat sammen til fotomosaik.

Vertikale luftfotoer er lavet siden 2. verdenskrig, men da de primært skulle danne basis for produktion af landkort, blev de som regel optaget i foråret, hvor der var mindst vegetation, som slørede de detaljer, kortlæggerne var interesseret i. Omkring 2008 skiftede fokuset til at være mere æstetisk med flere farver, og optagelsestidspunktet rykkede ind i sommerperioden, hvor vækstforskellene i kornet kommer bedst til udtryk. Samtidig var billedopløsningen også blevet så god, at den kunne matche de lavtflyvende arkæologers spejlreflekskameraer. De optimale vilkår for arkæologisk luftfotografering vil opstå efter en længerevarende tørkeperiode, hvor der vil være forskellige vækstbetingelser for afgrøden grundet tilgængeligheden af vand og røddernes forskellige længde. Selvom sommeren 2023 af mange huskes som våd, så var der en forudgående tørke, der åbnede muligheder for arkæologisk luftfotografering. Der dukkede flere fine pladser frem, hvoraf et par stykker skal præsenteres her.

Det ældste Hellum.

Lige syd for Hellum så kollegaerne fra LAC i Holstebro flere spændende spor i kornet i sommer. Det første, man lægger mærke til, er de store mørke "tunger", der strækker sig i ind i marken. Det er opfyldte smeltevands-/eller erosionsrender, som går ned på engene omkring Ryå, der har sine udspring få kilometer nordfor. De tykke muldlag i renderne gør, at kornet forbliver grønt i læn-

◀ "Museumsinspektør Stiesdal har faaet flyvercertifikat, da Nationalmuseet mener at kunne skaffe større oldtidsresultater ved at gaa højt til vejr. Harald Blaatand: -Kik under den fjerde sten bag Rasmus Madsens hønsehus i Jelling, der ligger min dagbog, - men De har det ikke fra mig!" Bo Bojesens tegning i Politiken d. 24. maj 1955.

► Luftfoto af Hellum grubehuse og fund derfra: arm af trefliget spænde, næbfibel, vendisk knivskedebeslag og et middelalderligt rasleblak.

gere tid end andre steder på marken, hvor muldlaget er tyndere. Arkæologisk set kan renderne være ganske interessante, da der her kan være udsmidt med gode bevaringsforhold for organiske materialer som træ, knogle og tak.

I markens lyse områder, hvor kornet er modnet, kan man se en masse større og mindre grønne pletter. Runde aftegninger med en diameter på 2-3 meter vil normalt tolkes som spor efter såkaldte grubehuse. Det er nedgravede værkstedshytter, der i de fleste tilfælde har været brugt til vævning. De daterer sig som oftest til yngre germansk jernalder og vikingetid eller ca. 600-1050 e.Kr. Sporene kan også stamme fra opfyldte brønde. Større og mere rektangulære nedgravninger er næppe grubehuse, men snarere materialegruber, hvor man har hentet grus, ler eller sand.

De mindre pletter på marken stammer fra nedgravede stolper eller mindre gruber. Det kan være svært at finde mønstre i dem, der kan tolkes som bygninger, men to steder kan man ane konturerne af mulige huse eller lader. Ved enden af den øverste "tunge" kan man se seks pletter, der har samme retning som sprøjtesporet. De kan repræsentere et udhus eller lade, men sikker er man først efter en udgravning på stedet. Noget mere sikker er man på fire stolper med ca. 3 meter imellem, der kan ses nederst på fotoet lige oven for den mørke "tunge". Det er efter al sandsynlighed en såkaldt staklade, der har været anvendt til opbevaring af hø og måske korn.

Sporene i kornet må tolkes som det ældste Hellum, og det kan måske virke lidt tyndt, men heldigvis er der andre arkæologiske spor, der bekræfter denne tolkning og datering. I flere år har de flittige metaldetektorførere fra Detektor Vendsyssel nemlig afsøgt selvsamme mark, og de har gjort mange fine fund. Et

lille udvalg, som dækker perioden fra ca. 550 e.Kr. - 1100-tallet, er vist her. Den så godt som intakte næbfibel (dragtspænde) er fra yngre germansk jernalder, mens den ene arm fra et trefliget spænde er fra vikingetiden. Den tidlige middelalder er repræsenteret af et forgyldt bronzestykke i gennembrudt arbejde, som formodentlig er en del af et rasleblak fra seletøj, og af et mindre prangende vendisk knivskedebeslag.

Sidstnævnte er indtil videre sjældent i Vendsyssel, men kendes i stigende tal fra det sydlige Danmark. Det giver god mening, da venderne boede i det nordlige Tyskland, hvor de fra tid til anden indgik i alliancer med danske konger, og andre gange plyndrede de danske kyster. Med luftfotografiet og metalfundene er indledningen til Hellums tidlige historie skrevet. Forhåbentlig kan vi føje flere kapitler til i fremtiden gennem udgravninger og flere detektorfund.

Jernaldergårde ved Øster Brønderslev.

I udkanten af Øster Brønderslev findes mange registreringer fra både stenalder og jernalder. Mod nord og sydøst ses to koncentrationer med snesevis af gravhøje. De fleste af dem er registreret i slutningen af 1800-tallet ved de såkaldte sogneberegninger, hvor folk fra Nationalmuseet rejste landet tyndt for at indsamle oplysninger om forhistorien. Gravhøjene er for længst overpløjedede og kan ikke henføres til nogle specifikke afsnit af oldtiden.

Det var sværere at indsamle oplysninger om bopladser, som ikke på samme måde er synlige i landskabet. Heldigvis giver nogle af bopladserne sig til kende på luftfotografier. Dette gælder særligt langhusene fra tiden omkring Kristi fødsel. I sommeren 2023 så kollegaerne fra Holstebro de tydelige aftegninger af et langhus sydøst for byen. Det står som to rækker mørke pletter

med seks i hver række. Hver plet repræsenterer et stolpehul. Man kan også fornemme, at kornet står højere i pletterne, og at der er en mørkfarvning i husets vestende. Sidstnævnte skyldes gentagne udmugninger i husets staldende, som efter husets opgivelse og udjævning har resulteret i et tykkere muldrag og bedre vækstbetingelser for nutidens korn. Langs med vejen kan man ane svage spor af lignende huse med samme orientering.

I denne periode af jernalderen har befolkningstætheden efter alt at dømme været ganske stor. Kun 750 meter væk kan man på et luftfoto fra 2018 se aftegningerne af flere langhuse. På luftfotoet ses de som mørkegrønne spor på en lysere grøn baggrund. I nogle af husene kan man se de enkelte stolpehuller og den nedgravede staldende, men her er der så mange huse oven i hinanden, at det er vanskeligt at fastslå det nøjagtige antal. Der er i alle tilfælde spor af mindst 14 langhuse, og her har der med sikkerhed ligget flere gårde samlet i en landsby. Husene er alle orienteret nordvest-sydøst, og det gælder også langhuset på det andet foto.

Normalt er der ikke meget metal at finde på bopladser fra denne tid, men de energiske lokale detektorfolk Per Drustrup og Henrik Pedersen har fundet flere fibler (dragtspænder) og et endebeslag fra en skede, en såkaldt dupsko, ikke langt fra langhusene. Formodentlig stammer fundene fra en opløjet gravplads, som har hørt til landsbyen.

Grøfter og gårde på kanten af Store Vildmose.

Den nordlige del af Store Vildmose er rig på fundsteder fra ældre jernalder. Langt størstedelen er lave gravhøje, hvoraf kun et fåtal er fredet og bevaret i dag. Efter dræningen og opdyrkningen i første halvdel af 1900-tallet er der ved flere lejligheder dukket spændende fund frem af den sammenbrændte tørv.

Tørvemosens vækst begyndte længere sydpå allerede i bronzealderen omkring 1500 f.Kr. Herfra bredte den sig nordover og dækkede efterhånden de bebyggelser, grave og marker, som

var blevet anlagt på den sandede Littorinahavbund og gradvist blevet dyrkbare på grund af landhævningen efter sidste istid.

Den dag i dag ligger der således stadig et fossilt jernalderlandskab bevaret under mosens tykke tørvelage. I den nordlige udkant af mosen, der på de historiske kort fra første del af det 20. århundrede stadig er angivet med mose-/engsignatur, fik kollegaer fra Holstebro øje på et sjældent imponerende skue i sommeren 2023. På luftfotoet ses et sammensurium af grøfter, større og mindre cirkulære nedgravninger og 4-5 tydelige langhuse. Husene ligger samlet i den højre side af fotoet og er 16-18 meter lange. Da de ikke overlapper hinanden, kan de meget vel være samtidige og dermed udgøre en landsbybebyggelse.

Umiddelbart ligner de huse fra ældre romersk jernalder, som tiden omkring Kristi fødsel kaldes af arkæologer. Rundt om husene ses enkelte større mørke pletter, som kan være samtidige brønde, men det kan først endeligt afgøres ved en arkæologisk udgravning. De mørke linjer, som kan ses over store dele af marken, er spor af gravede grøfter. Neden for husene synes en let bugtet dobbelt grøft at afgrænse landsbyens område, og en anden grøft afgrænser det mod venstre. Grøfterne kan både have tjent som en skelmarkering og som dræningsgrøft. Sidstnævnte kendes fra en yngre jernalderboplads ved Stavad tre kilometer mod vest. De mere lige grøfter i den øvre del af fotoet kunne være spor af drængrøfter fra nyere tid, men de kan ikke genfindes på historiske kort fra sidste halvdel af 1800-tallet og første halvdel af 1900-tallet og mangler den systematik, der kendetegner moderne dræning. Enkelte steder kan man se, at grøfterne skærer de mørke pletter på samme del af marken og dermed må være yngre end pletterne. Men hvor gamle er så de nedgravninger, som pletterne viser i kornet, og hvad har de været brugt til? De fleste af pletterne er cirkulære og ca. 2 meter i diameter. Hvis de formodes at være samtidige med husene, kan de tolkes som brønde, materialetagnings-/affaldsgruber eller måske endda jordfæstegrave. Der kan også være tale om gru-

◀ Jernalderhuse i Øster Brønderslev og nogle af de fund, der er gjort der: dupsko samt to fibler.

► Store Vildmose Nord.

► Korncirkler ved minkfarmen.

behuse (vævehytter) som ved Hellum, der først bliver almindelige i yngre germansk jernalder og vikingetid (550-1050 e.Kr.).

En endelig afklaring af alle sporenes tidsmæssige stilling og relation til hinanden vil kræve yderligere arkæologiske undersøgelser på marken i form af rekognoscering efter daterende keramik, metaldetektorafsøgninger og i sidste ende udgravninger. Selv om luftfotoet rejser en række spørgsmål, der pirrer arkæologens nysgerrighed og råber på en afklaring, så er sporene i kornet også bare fascinerende i sig selv.

Mystiske korncirkler ved minkfarmen.

Midt i august var der stadig mange marker, hvor der ikke var blevet høstet endnu, så der skulle gøres et sidste forsøg på at finde nogle nye arkæologiske lokaliteter fra luften. Indsatsen blev koncentreret langs kysten ud mod Kattegat, og så ind over land mod Brønderslev og tilbage til Hjørring. Der var ikke meget at se ud over moderne drænledninger og en enkelt af de pladser, som LAC havde set tidligere på sommeren. Men bedst som håbet var opgivet, dukkede der nogle spændende spor op på en mark ved Tårs.

Som det ses på luftfotoet, var marken fyldt med cirkelformede spor med en diameter på 10-12 meter. De fleste cirkler respekterer hinanden, men der var også en del overlappende spor. Det første, en arkæolog tænker på, når spor af den art dukker op, er en tuegravplads. På overgangen mellem yngre bronzealder og den tidlige førromerske jernalder omkring 500 f.Kr. kender man fra Sydvestjylland sådanne gravpladser. Gravene består af en urne eller en brandgrav omgivet af en cirkulær grøft med en diameter på 10-12 meter. Oprindeligt har der været en lav høj over urnen inden for grøften, der i dag selvfølgelig er jævnet helt ud af den moderne dyrkning. De største gravpladser rummer over 1000 tuegrave. Der findes mange luftfotoer af tuegrave, men det er som regel kun grøften, der er synlig som spor i kornet. På marken ved Tårs er tydeligvis også vækstforskelle inden for grøften. Der var noget, som ikke stemte.

Tuegravene kendes ikke fra Vendsyssel, om end der fra tid til anden dukker ringgrøfter op ved udgravninger. De varierer i diameter, men der findes ikke spor af begravelse inden i dem. En anden mulighed kunne være gravhøje fra den del af bondestenalderen, der kaldes Enkeltgravskulturen. Ved enkelte af disse

findes der også efterretninger om grøfter rundt om en central jordfæstegrav, men de er ikke mere end 3-4 meter i diameter.

Alle spekulationerne kom til en brat afslutning, da markens ejer blev spurgt, om han havde set sporene. Det havde han da, og han forklarede så, at han på grund af tørken i august havde flyttet et havevandingsanlæg rundt på marken. Den slukrøede arkæolog må erkende, at der stadig ikke er fundet tuegravpladser i Vendsyssel.

Fremtiden for luftfotoarkæologien.

Luftfotoer fra sommerens flyvninger over Vendsyssel viser, at der stadig findes mange uopdagede pladser, som giver sig til kende i kornet. Normalt foretager museet kun udgravninger i områder, der skal byggemodnes rundt om de større byer, eller på vej-/og kabeltracéer, der sommetider krydser det åbne land, og det giver selvsagt et noget skævt samlet billede af, hvor vores forfædre havde deres aktiviteter.

Luftfotoer kan være med til at afbalancere denne skævhed og tilvejebringe et mere reelt billede af, hvordan landskabet har været udnyttet til forskellige tider. Det er også muligt at foretage små og målrettede udgravninger på en lokalitet, når man har et overblik på forhånd fra et luftfoto, og hvis man selvfølgelig kan finde finansieringen til det. Om det bliver muligt på nogle disse pladser, det må fremtiden vise, men det sidste luftfoto er i alle tilfælde ikke taget. ■

◀ 6. klasse fra Astrup-Sønderskov Friskole på besøg i Tipoldemors Skole, 2021. Fotograf: Carl Hansen.

◀ Holger Friis 1901. Fotograf: Maria Hedegaard. Foto: Historisk Arkiv, Hjørring.

▶ Aage Becker fotografere omkring år 1900, hvor han er ca. 15 år. Foto: Historisk Arkiv, Hjørring.

Holger Friis: Holger bor i Jernbanegade 25. Han er søn af tandlæge Jakob J. Lønberg Friis og Cristine Elise Lønberg Friis. Faderen er leder af det historiske museum. Derfor ved vi en

del om familien Friis. At Holger er et barn af sin tid, ses blandt andet ved, at han er en del af en søskendeflok på 10, hvoraf tre dør i løbet af deres første leveår. I januar 1891, knap et års tid før Holger bliver født, mister Jakob og Cristine således både datteren Gerda på knap 1 år og sønnen Hjalmar på 2 ½ år. De to børn dør af difteri med kun syv dages mellemrum. Holgers historie er således en fin anledning til en samtale om, at ganske mange små børn før i tiden gik bort som følge af sygdomme, vi i dag kan vaccineres mod eller forholdsvis let kan behandle. Holger vokser op og går i faderens fodspor som både tandlæge og museumsleder. I undervisningsmaterialet elsker Holger at gå på opdagelse i de mange spændende ting, der er på museet, og hans yndlingsfag er historie.

blev udslagsgivende for, at Minna blev en person i Tipoldemors Skole. Tre af de øvrige karakterer er nemlig Henrik, Birgitte og Grethe Linnemann, hvis far Harald V. Linnemann var amtmand i Hjørring i perioden 1905-1913. Hermed er det sandsynliggjort, at Minnas far kan have arbejdet for amtmændsbørnenes far, hvilket giver enebarnet Minna en relation til de øvrige karakterer i hæftet.

Aage Becker: Aage er søn af detailhandler Johan Heinrich Becker og Sophie Margrethe Henriette Dittmann og bor i Søndergade 9, den gule ejendom, der i dag huser Kornets Butik. Han er en del af en søskendeflok på fire, heriblandt storebroren Knuth, der som voksen bliver landskendt forfatter til blandt andet den autofiktive roman Det daglige Brød om drengen Kai, der vokser

Minna Dahl: Minna bor i Dronningensgade 1 med faderen Jens Laurits Jensen Dahl og moderen Kirstine Dahl. Minna er født i 1895. Dette ved vi fra folketællingen fra Hjørring Købstad fra 1901, hvoraf det ligeledes fremgår, at faderen Jens arbejder som amtsstuebogholder. Denne oplysning er interessant – og

Folketælling fra Dronningensgade 1, Hjørring, 1901. Her bor 6-årige Minna Dahl, datter af amtsstuebogholder Jens Laurits Jensen Dahl og Kirstine Dahl. Kilde: Rigsarkivet, Arkivaliononline.

Børnene i Tipoldemors Skole

Af Lone Bækgaard Venderby
skoletjenesten

Måske har du set dem – de artige skolebørn, der i dagens anledning er klædt i dragter, så de ligner børn fra år 1900. Med lærerinden i front går de gennem Hjørrings gader, mens de nejer fint og løfter på hatten til de voksne, de passerer på deres vej. Det er børn, som deltager i undervisningsforløbet Tipoldemors Skole, hvor hvert barn tildeles en identitet, der er inspireret af rigtige børn, som levede i Hjørring omkring forrige århundredeskifte.

I det følgende møder vi et lille udpluk af de 30 børn, som undervisningsforløbet er bygget op omkring. Alle personlighederne tager udgangspunkt i arkivmateriale om børn, der har levet i Hjørring, men i undervisningsmaterialet er de faktuelle oplysninger om fx forældres erhverv, adresse, søskende m.v. suppleret med fiktive oplysninger om, hvad børnene drømmer om, og hvordan de opfører sig i skolen. Inden museumsbesøget skal børnene øve sig i at fortælle lidt om det barn, de er blevet tildelt, for undervisningen starter nemlig med en byvandring, hvor hvert barn skal fortælle om sig selv, når vi går forbi dets hus. På vandringen passerer vi fx den gamle provstegård i Vestergade, hvor provstens datter Marie Harboe boede. Nogle huse findes stadig, mens andre er forsvundet. Eksempelvis bor familien Thomsen i en ejendom på

Fiskebakken 3, der forsvandt sammen med de øvrige huse på Fiskebakken og Bassingade i 1960'erne, da p-pladsen Sct. Olai Plads blev anlagt. Efter byvandringen skal eleverne i skole i den dertil indrettede skolestue i kapellanboligen ved provstegården. Eleverne skal blandt andet skrive med blæk og lave regnestykker ved hjælp af grifler og skifertavler. I regnetimen opererer vi med både alen, snese og dusin. Undervisningen foregår på gammel-dags maner, hvor eleverne forventes at være musestill, rejse sig op, når de taler osv. For nogle er dette en stor udfordring, mens andre nyder de faste rammer, hvor alle ved, hvad der forventes.

Marie Harboe ca. 1905-1915. Fotograf: Julie Laurberg og co. Foto: Historisk Arkiv, Hjørring.

Marie Harboe: Marie bor i provstegården, Vestergade 1. Hun er datter af provst Nicolaj Mathias Harboe og Lise Harboe. Marie har to brødre, Frederik og Erik. I undervisningsmaterialet drømmer Marie om at blive præst som sin far, men det kan hun ikke, da hun er en pige. Om Marie har haft denne fremtidsdrøm, ved vi ikke, men den er medtaget for at henlede elevernes opmærksomhed på det faktum, at der i år 1900 fandtes erhverv, som kvinder ikke havde adgang til. Selvom kvinder allerede fra 1875 kunne optages på teologistudiet, var det nemlig først i 1947, at den danske folkekirke ved en lovændring tillod kvindelige præster.

▲ Dilettantkomedie ca. 1900. Yderst til venstre ses Petra Lund, og yderst til højre ses Helga Friis, der ligeledes er en af personerne i Tipoldemors Skole. Billedet gav anledning til, at Petras fritidsinteresse i undervisningshæftet består i at spille teater. Fotograf Kirstine Lund. Foto: Historisk Arkiv, Hjørring.

▲ Jens Peter Larsen ses her som ca. 15-årig foran cigarfabrikken, Bassingade 16. Foto: Historisk Arkiv, Hjørring.

op i en dansk provinsby, der minder grangiveligt om Hjørring. Efter at Aages mor, Sophie, føder – og senere mister – sit femte barn, som er en lille pige, har hun ikke været rask, og forholdet til de levende børn skranter. Dette resulterer i, at den tyvagtige Knuth sendes på opdragelsesanstalt på Sjælland, og Aage sendes til USA. Aages bidrag til tidsbilledet år 1900 er således, at han er en af de godt 300.000 danskere, der i perioden 1820-1930 udvandrer til USA.

Petra Lund: Petra bor i Jernbanegade 22 sammen med moderen Kirstine Lund og de to ældre søstre Ella og Agnes. Faderen Carl Frederik Christian Lund, der er manufakturhandler, har forladt familien og er emigreret til USA. Dette havde i en periode efterladt Kirstine i så store økonomiske vanskeligheder, at Ella og Agnes var blevet sendt i pleje i København og Altona i Tyskland. Efter at Kirstine Lunds fotografvirksomhed har vokset sig stor, kan pigerne atter samles i Hjørring. Kirstines mange fotografier er sidenhen blevet afleveret til Historisk Arkiv og udgør i dag et uvurderligt kildemateriale til livet i Hjørring i begyndelsen af 1900-tallet. Fortællingen om Petras mor Kirstine Lund giver de nutidige børn et indblik i, at der også dengang fandtes mennesker, der brød med normen. Fx i skikkelse af en fattig enlig mor, der klatrer op ad den sociale rangstige og ender som succesrig, selvstændig erhvervsdrivende.

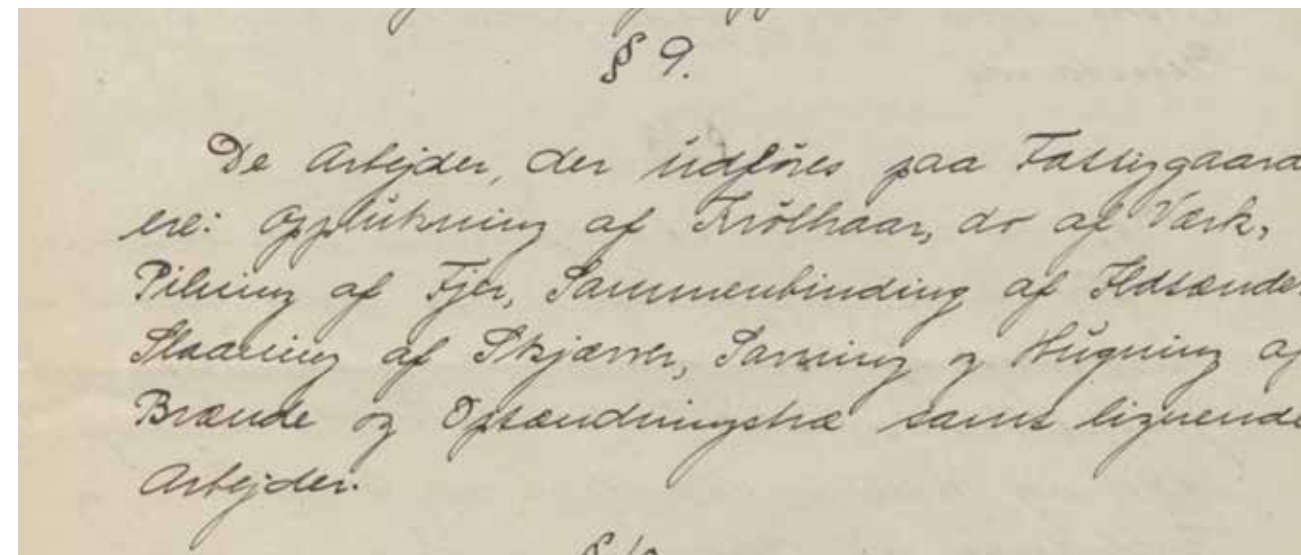
► På VHM kan du i øjeblikket dykke ned i historien om Kirstine Lund i udstillingen I Skyggen, der handler om Danmarks første kvindelige fotografer.

Alf Hove Torp Pedersen: Alf er født 14. juli 1894 og bor ifølge folketællingen for Hjørring Købstad i 1901 i Dronningensgade 5 i Hjørring. Han er søn af politibetjent Jens Chr. Pedersen og

Kirsten Pedersen. Han har to ældre brødre. I undervisningsmaterialet er Alf karakteriseret ved, at han af og til sniger sig efter sin far, når han skal ud om natten for at holde ro og orden i de mørke gader. I år 1900 er det nemlig langt fra alle gader i Hjørring, der er oplyst af gadelygter.

Jens Peter Larsen: Jens bor hos plejeforældrene Søren og Mathilda Larsen. Jens er født i 1915. Den rigtige Jens levede således noget sent i forhold til idealet om at ramme år 1900, og eneste kilde til personen Jens Peter Larsen er et fotografi, hvor han poserer foran C. Christiansens cigarfabrik i Bassingade. Netop denne lokalitet blev bestemmende for, at Jens Peter trods de sparsomme faktuelle oplysninger optræder i undervisningsmaterialet. I undervisningshæftet bruger Jens Peter nemlig alle sine eftermiddage og aftener, når han har fri fra skole, på at arbejde på cigarfabrikken i Bassingade. Jens Peters karakter giver hermed nutidens børn et indblik i datidens børnearbejdere.

Tre søskende på fattiggården: D. 25. juli 1925 indskrives den 27-årige Anna Thomine Christensen på Hjørring Fattiggård i Overgade 7 sammen med sine tre børn. Om børnene ved vi ikke noget, hvorfor navnene Mads, Ane og Hans er opdigtede. Til gengæld har vi et stort arkivmateriale, der fortæller om forholdene på fattiggården, fx inventarlistes, madplaner samt beskrivelser af fattiglemmernes arbejdsopgaver. At Ane hjælper med pasningen af fattiggårdens fattige og syge, og at Hans er en smule bange for den med datidens ordvalg åndssvage mand, der bor på værelset ved siden af, er derfor ganske realistiske scenarier for børnene, der boede på Hjørring Fattiggård. Mads bruger en stor del af sin fritid på at flytte skærver, som de voksne har slået. Dette er heller ikke en tilfældighed. Af fattiggårdens reglementet fra 1917, som findes på Hjørring Kommunearkiv,

▲ Beskrivelse af arbejdsopgaverne på Hjørring Fattiggård. Kilde: Reglement fra Hjørring Fattiggård 1917. Hjørring Kommunearkiv.

fremgår det nemlig, hvilke arbejdsopgaver der skulle udføres på fattiggården: "De Arbejder, der udføres på Fattiggården, ere: Opplukning af Krølhaar, do af Værk, Pilning af Fjer, Sammenbinding af Ildtændere, Slaaning af Skærver, Savning og Hugning af Brænde og Optændingstræ samt lignende Arbejder."

Når eleverne før museumsbesøget skal arbejde med de forskellige personer og øve sig i deres roller, gives lærerne en oplagt mulighed for at bruge materialet på flere forskellige måder. Samtidig med at eleverne lærer en masse om samfundet i år 1900, kan materialet fx bruges i undervisningen i historiske kilder samt være en anledning til at lære mange nye ord. Undervejs støder de nemlig på tørvekasser, manufakturhandlere, difteri og fattiglemmer og mange andre ord, der var en naturlig del af vokabularet i år 1900, men som de færreste børn kender i dag. Alle ordene forklares i en ordliste bagerst i undervisningshæftet. Når rollefordelingen foretages, yder materialet derudover lære-

ren en mulighed for at udfordre klassens sociale dynamikker, idet der blandt hæftets karakterer er et meget tydeligt hierarki, hvor de rige børn har højest status, og de fattigste tildeles en lav status. På museumsbesøget tydeliggøres dette ved, at de rige børn sidder forrest i klassen og får masser af taletid, hvori mod de fattige børn placeres bagerst og ignoreres eller sendes i skammekrogen for væsentlig mindre forseelser end klassens øvrige børn. Før undervisningen går i gang, instrueres alle børn selvfølgelig i, at de næste par timer skal ses som et skuespil, hvor vi leger, at vi er nogle andre end os selv. Så når lærerinden er ekstra skrap over for nogle børn, er det en del af legen og har intet med deres rigtige person at gøre.

Om man er blevet tildelt rollen som Marie Harboe, Holger Friis eller et fattiglem, er således styrende for, hvordan eleverne oplever undervisningen, men uanset hvilken rolle de har fået, går alle børn fra Tipoldemors Skole med rygsækken fuld af viden om børneliv i år 1900. ■

ANNONCE

- el
- vvs
- blik
- ventilation
- køl

Erik Lytzen a/s

Frederikshavnsvej 78 · 9800 Hjørring
Telefon +45 65 99 80 00 · www.lytzen.dk

www.lytzen.dk

SKOLEN I PARKEN

VESTRE SKOLE FØR OG NU – OM SKOLEGANG, TEATERLIV OG MODERNE LEJLIGHEDER

Af Jens-Christian Hansen
museumsinspektør

◀ Den nyopførte Vestre Skole fotograferet fra modsatte side af Dronningensgade mod nordvest, ca. 1894, sammensat med identisk foto fra 2023. Fotograf: Kirstine Lund (1894). Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum - og Jens-Christian Hansen (2023), Vendsyssel Historiske Museum.

▲ Skolegården på Vestre Skole omkring 1960. I dag er der bygget punkthuse, hvor Vestre Skole lå. Her er udsigten fra skolegården forsøgt genskabt – bemærk bygningerne på den anden side af Dronningensgade. Ukendt fotograf (1960). Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum. Fotograf: Jens-Christian Hansen (2023), Vendsyssel Historiske Museum.

▶ De fældede lindetræer fra skolegården ligger i dag i Christiansgave til glæde for bl.a. insekter. Fotograf: Jens-Christian Hansen (2023), Vendsyssel Historiske Museum.

I vore dage fylder debatten om skolelukninger meget i både medierne og folks bevidsthed. I Hjørring har særlig debatten om Vestre Skole fyldt en del, i de senere år dog mest fordi den blev nedrevet og erstattet med punkthusbyggeriet "Byen i Parken". Som skole blev den nemlig nedlagt allerede i 1989. I denne artikel ridses skolens historie op, og der bringes en række før og nu-billeder fra dens tid.

I 1894 stod Vestre Skole færdig i Dronningensgade. Den var blevet opført til den nette sum af 135.000 kr. som følge af den enorme befolkningstilvækst, der havde ramt Hjørring i slutningen af 1800'erne, hvor jernbanen var kommet til byen, og industrialiseringen blomstrede. Inden da måtte byen klare sig med skolerne i Skolegade og Skolegyde (den nuværende Museumsgade, hvor museet i dag holder til i de gamle skolebygninger). Disse bygninger var dog på dette tidspunkt blevet alt for små, hvorfor det blev besluttet at opføre Vestre Skole. Skolen blev indviet den 20. maj 1894, hvilket blev en folkefest med omkring 3000 deltagere. Den nye skole, der var tegnet af arkitekt Axel Møller, var pyntet flot til lejligheden. Børnene marcherede med musik og faner til den nye skole i smukt solskinsvejr. Ved indvielsen holdt bl.a. borgmesteren, skoleudvalgsformanden og skoleinspektøren taler, hvor sidstnævnte roste byggeriet for dets fremsynethed, indvendige orden og skønhed.

Da skolen blev bygget på den grund, som kommunen havde købt af gartner Braad Sørensen for 15.000 kr., var placeringen bl.a. valgt på grund af den smukke beliggenhed ved parken

Christiansgave. Naturen spillede en væsentlig rolle, da man byggede skolen, hvorfor man spontant også plantede lindetræer i skolegården til ære for Enrico Dalgas, Hedeselskabets første direktør, der døde få dage før indvielsen. De er siden fældet, og stammerne ligger i skrivende stund i Christiansgave til glæde for insekter og fugle. Naturen vinder således de monumenter tilbage, der oprindeligt blev sat for dens opdyrker.

Allerede i 1901 blev endnu et fremsynet tiltag gennemført på skolen. Den fik egen skolelæge, som fik etableret et baderum i kælderen, for at børnene kunne få et bad hver fjortende dag. I 1903 blev der tillige indført skolebespising, så særligt de fattige børn var sikret et måltid. Første Verdenskrig satte dog en foreløbig stopper herfor. En deling af den militære sikringsstyrke blev indkvarteret på skolen, hvilket også gik ud over undervisningen. Den umiddelbare efterkrigstid betød tillige mangel på brændsel samt den spanske syges udbrud, hvilket også påvirkede skolens hverdag på afgørende måde, ved at ferieperioderne måtte forlænges pga. kulden og den smitsomme sygdom.

I 1938 blev der bygget til, og en ny fløj med bl.a. sløjdllokaler og skolekøkkener til undervisning i madlavning og husførelse blev indviet. Selve undervisningsministeren, der på dette tidspunkt var den radikale Jørgen Jørgensen, deltog i indvielsen sammen med sin kone. Ministeren havde kun ros tilovers for både det eksisterende og det nye byggeri.

Også Anden Verdenskrig kom til at påvirke Vestre Skole, da der – som på så mange andre skoler i landet – blev indkvartere-

ret tyske soldater. Særlig fra 1944 skulle skolen rømmes fuldstændigt, hvilket betød, at undervisningen så måtte finde sted i andre mere eller mindre egnede lokaler. Ungdomshjemmet, Odd Fellow Logen, K.F.U.K. og præstens konfirmandstue blev derfor anvendt som alternative klasselokaler. Ved krigens slutning blev der i en periode også indkvarteret tyske flygtninge på skolen. Da freden kom, var skolen slidt og trængte til rengøring og istandsættelse. Den første vinter efter befrielsen var der igen mangel på brændsel, så også denne gang gik det ud over undervisningen, der ikke kunne finde sted i et par måneder hen over vinteren.

Vestre Skole blev løbende udvidet og tilpasset tidens aktuelle forhold. I 1955 indviede man en ny bygning med gymnastiksal til drengene, læsestue og pedelbolig. I sommerhalvåret benyttede man tillige boldbanerne på Løkkensvej, når der skulle dyrkes atletik og forskellige boldspil. Samme år blev de to skolegårde slået sammen, så drenge og piger havde en fælles skolegård. Her legede eleverne med hinkesten, hønseringe, sippetov og lignende remedier, der i dag snarere hører til på et museum.

Skolegangen på Vestre Skole mindede altså stort set om den, man i efterkrigstiden oplevede på de fleste danske folkeskoler. Foruden undervisningen og de nervepirrende eksamener bød skoleåret også på mere festlige faste indslag. De ældste klasser blev i begyndelsen af det nye skoleår sendt på lejrskole, der kunne være i andre danske landsdele, ja sågar Norge. Der blev afholdt skolebal og skolekomedie, og den årlige juleafslutning

i pigernes gymnastiksal var et af årets absolutte højdepunkter. Ud af huset gik skoleudflugten før sommerferien til Tolne Skov, der var et yndet rejsemål for mange skoler i landsdelen – ikke mindst fordi man kunne rejse dertil med tog.

I 1989 var det slut. Vestre Skole blev nedlagt efter at have fungeret som folkeskole i 95 år. Lokalerne blev dog fortsat brugt som musikskole og til forskellige aftenskoler. Vendsyssel Teater, der var grundlagt i 1984, men som gennem en længere årrække spillede sine forestillinger på Vendelbohus eller på forskellige andre scener under turnéer, flyttede i 1996 ind i Vestre Skoles gamle pige- og drengegygnastiksale. En af de kendte forestillinger fra tiden på Vestre Skole var "Prinsesserne", der i 2007 var nomineret til en Reumert-pris. Teateret fraflyttede skolen i 2017, da den nye teaterbygning stod færdig på den tidligere rutebilstations grund.

I 2020 blev de gamle skolebygninger revet ned til sorg for mange hjørringensere, der havde trådt deres barnesko som elever på skolen. Mange i byen havde den holdning, at det gamle, smukke skolebyggeri burde have været renoveret og genanvendt til andet formål, så som beboelse. I stedet blev projektet "Byen i Parken" realiseret, hvor otte punkthuse med lejligheder skulle opføres på den tidligere skolegrund. Af disse er fem i dag opført. Beboerne kan da heldigvis glæde sig over den smukke beliggenhed ved byens gamle park Christiansgave, som også var udslagsgivende for placeringen af skolen for omtrent 130 år siden. ■

Signe Hansen Dagen blev i år behørigt fejret på hendes 123-års fødselsdag den 28. oktober med vandretur og foredrag om hendes betydning for bjesken og alt det, hun står for som foregangskvinde i Hirtshals. Signe Hansen har haft stor betydning for den tradition med at formidle og fremstille bjesk, som videreføres af Hirtshals museum. Begivenheden, som var arrangeret af Bente Jungquist og VHM, startede med en travetur til et sommerhus, hvor der blev serveret smagsprøver med lokale vilde urter, fremstillet af Marian Hjermitzlev fra den tidligere UNOKaffebar. Der blev også prøvesmagt forskellige af Signes bjesker. Dagen sluttede med, at man spiste lækker chili con carne på Lilleheden Café & Restaurant.

I efteråret 2023 satte museet og museumsforeningen fokus på **fotografiets historie** gennem tre gode og inspirerende foredrag. Onsdag den 25. oktober løb det første foredrag af stablen: Historiker og ph.d. Jannie Uhre Kongsgaard fortalte om dødslejefotografiets historie. Særlig i slutningen af 1800-tallet tog man billeder af de afdøde som et sidste minde. Som Jannie forklarede det, havde man måske ikke fået taget et billede af det lille barn i live, og fotografiet af det døde barn var sidste chance for at få det afbildet. Tankevækkende i en tid, hvor vi tager billeder hele tiden! På fotoet ses Jannie under foredraget.

Onsdag den 18. oktober blev den traditionsrige **kartoffeldag** på Landskabs- og Landbrugsmuseet i Mosbjerg afviklet, og der var lange køer fra morgenstunden for at komme ind! 1450 gæster kiggede forbi i det smukke efterårsvejr, og der var nok af aktiviteter til en hel dag: Kartoffeloptagning, grønsagssalg, smagsprøver i husmandsstedet, æblemostpresning, rundvisninger, snobrød, kartoffelchips og meget mere. Alt i alt en skøn dag, hvor op mod 100 ansatte og frivillige var i sving.

Langelands Museum har nedtaget sin udstilling "Vognmuseet" på herregården Skovsgård på Sydlangeland. I den forbindelse er to **hestefigurer** i fuld størrelse blevet tilovers. Figurerne er opbygget over et skelet af hønset og beklædt med malet papmache, og er således ikke særlig tunge. De forestiller dels en Frederiksborger og dels en jysk arbejdshest. Der arbejdes i øjeblikket på at restaurere hestene, så de kan indgå i udstilling på Vendsyssel Historiske Museum.

Museet i Mosbjerg mangler **frivillige hænder** til foråret! Har du lyst til at hjælpe med at holde bygningerne på Landskabs- og landbrugsmuseet i Mosbjerg pæne, så har vi brug for dig som frivillig på vores vedligehold! Kontakt bygningschef Lars Mejer Christensen på tlf: 30 38 86 52.

Holocaust foregik ikke kun i nazisternes udryddelseslejre, men i vidt omfang også på Østfrontens blodige slagmarker, hvor officer Per Sørensen fra Øster Vrå i Nordjylland kæmpede på tysk side under 2. Verdenskrig. I oktober modtog alle folkeskoler med udskoling i Hjørring Kommune et classesæt af skoletjenes nye undervisningsmateriale "Med gerningsmandens øjne", der handler om, hvordan en tilsyneladende helt almindelig mand fra Østervrå i Nordjylland kunne blive overbevist nazist og deltage i krigsforbrydelser på Østfronten under 2. Verdenskrig. Hæftet består af en kilde-samling med udvalgte breve skrevet af SS-manden Per Sørensen samt arbejdsopgaver hertil og er målrettet 8.-9. klassetrin. Hæftet kan med fordel suppleres med et 2-timers undervisningsforløb med skoletjenes, der foregår på skolen.

På Historisk Arkiv er en meget stor milepæl for nylig rundet. På arkivet findes en meget stor samling **glaspladenegativer** fra fotografen Kirstine Lunds atelier. Alle Kirstine Lunds glaspladenegativer er nu rensat og pakket. Den sidste blev pakket medio september. Gennem en årrække har arkivets frivillige rensat og pakket i alt 103.962 glaspladenegativer. Projektet fortsætter med fotografierne Franz Christensens samt Jensen og Brandts glaspladenegativer i de kommende år. En stor del af billedsamlingen er scannet og kan ses på arkiv.dk.

**STØT MUSEET
- BLIV MEDLEM AF
MUSEUMS-
FORENINGEN!**

Museumsforeningens formål er at støtte Vendsyssel Historiske Museums arbejde med at bevare og formidle Vendsyssels kulturarv og at medvirke til udbredelse af kendskabet til museet.

Museumsforeningen laver arrangementer for medlemmer og andre interesserede. Det kan være foredrag, rundvisninger, historiske ture, herunder kør-selv-ture.

Foreningen giver økonomisk støtte til museets bogudgivelser og særlige arrangementer.

Som medlem af museumsforeningen har man mange medlemsfordele:

- ▶ Gratis adgang til museets afdelinger og udstillinger.
- ▶ "Magasinet VHM" med artikler, årskalender, oversigt over alle museets planlagte udstillinger, aktiviteter mv. Leveres to gange årligt.
- ▶ Oversigt over Museumsforeningens arrangementer.
- ▶ 20% rabat på ikke nedsatte varer i museumsbutikken i Hjørring og Hirtshals (undtagen mad- og drikkevarer).
- ▶ 20% rabat på museets egne (ikke nedsatte) bogudgivelser.
- ▶ Fordelspris ved museets arrangementer.
- ▶ Årbogen "Vendsyssel Nu & Da".
- ▶ Invitation til udstillingsåbninger.
- ▶ Invitation til og fordelspris ved Museumsforeningens arrangementer.
- ▶ Invitation til museets årlige Nytårskur - en hyggelig og uformel sammenkomst med foredrag som optakt til det kommende år.

ÅRSKONTINGENT:
ENKELTPERSON: 185 KR.
PAR: 270 KR.

Du kan melde dig ind ved at ringe til museets kontor på tlf. **96 24 10 50** eller sende en e-mail til **vhm@vhm.dk** eller i museumsbutikken.

MUSEUMSFORENINGENS PROGRAM - FORÅR 2024

20. JANUAR kl. 13: Museet holder nytårskur.

7. FEBRUAR kl. 13.30: På besøg i museets kontorer.

14. MARTS kl. 17.30: Generalforsamling - Lone Venderby fortæller om skoletjenesten.

27. MARTS kl. 19: Hvad er der fundet i Vendsyssels muld i 2023?

20. APRIL kl. 14: Fortidsmindedag på Favrholt Oldtidsagre.

15. MAJ kl. 19: Tur til Naturpark Tolne. Jakob Kofoed fortæller.

EN GANG I JUNI: Vi skal på tur.

Læs mere om de enkelte arrangementer på vhm.dk/museumsforeningen. Nærmere besked om tur i juni sendes til medlemmerne.

Ved alle arrangementer gælder, at der sendes mail ud ca. to uger før, med nærmere beskrivelse og tilmelding. **Sæt kryds i din kalender** og kontakt museet på 96 24 10 50 eller vhm@vhm.dk, hvis vi ikke har din mailadresse. **Mobilpay:** 650022

Du kan læse mere om Museumsforeningen på: vhm.dk/museumsforeningen

Ved spørgsmål kontakt museet på 9624 1050 eller formand Karin Maegaard på 2048 7242.

VISBY BEIKES

VI BYGGER FOR DIG

Visby Beikes udfører en lang række opgaver for forskellige kunder i Hjørring og Vendsyssel - både private, større og mindre erhvervs-kunder samt boligforeninger.

Vi kan vores håndværk, og vi udfører gerne specialopgaver som stuk, terrazzogulve, opmuring af masseovne samt vedligehold og restaurering af bevaringsværdige og fredede bygninger.

- **TOTALENTREPRISER**
- **RENOVERING OG RESTAURERING**
- **TILBYG OG OMBYG**
- **REPARATION OG VEDLIGEHOLD**
- **MURER - TØMRER - ENTREPRENØR**

Hos Visby Beikes har vi bred erfaring inden for murer- og tømrerarbejde. Desuden har vi de helt rigtige samarbejdspartnere til at løse andre opgaver, hvis der er behov for det i dit projekt. Ingen opgave er for lille eller stor - vi stiller med stor kompetence.

Muremester Søren Beikes

Tlf: 24 48 24 59 E-mail: s.beikes@mail.dk
Mårupgård, Mårup Kirkevej 62, Lønstrup, 9800 Hjørring
www.visbybeikes.dk

